

Natur & miljø

NATUR & MILJØ / 1-2011
ET MAGASIN FRA NORGES NATURVERNFORBUND

→ [Klimatoppmøte](#) side 16-17

→ [Måkeblues](#) side 8

→ [Kutter ut olje](#) side 24-25

Mobiliserer mot oljeboring i Lofoten:

«ALDRI MER ALTA»

MITSUBISHI i-MiEV

«ENDELIG EN ELBIL FOR FOLKET!»

ØIVIND SKAR / NTB-TEMA, 27. AUGUST 2010

MK 433

Mitsubishi i-MiEV gjør elbilen til en fullverdig bil

Full tank for 16 kroner (avhengig av strømpris)
Plass til 4 voksne personer og bagasje
Årsavgift kun kr. 400,-
Gratis bompassering
Gratis parkering (off. parkeringsplasser)
Adgang til kollektivfelt
50% redusert firmabilskatt

Mitsubishi i-MiEV er fremtidens kjøreopplevelse – for hele folket

«Mitsubishi i-MiEV setter ny standard
Fremtidsbilen er ikke liten, det er bare du som er blitt stor.»

Dagens Næringsliv D2, 20.08.2010

«Endelig en elbil som virker»

Din Side Bil, 11.05.2009

«Folk i kø for å kjøpe i-MiEV»

Aftenposten bil, 20.08.2010

«Bilen som vil gjøre elbil populært»

Nettavisen, 24.08.2010

Følg Mitsubishi i-MiEV på Facebook

Personer	4
Full tank	16
Toppfart	130
Utslipp	0

Fra kun kr. **239.900,-*** inkl. bl.a. innebygget navigasjon med informasjon om ladestasjoner, stabilitetskontroll og antispinn, 6 kollisjonsputer, aluminiumsfelger, klimaanlegg, tåkelys, elektriske vinduer, sentrallås, radio/CD/MP3, USB inngang og rekkeviddeindikator.

Rekkevidde i henhold til EU-norm er 150 km. Rekkevidde avhenger av kjørestil, temperatur og veiforhold. F. eks. under kalde forhold, høye hastigheter, tung last osv. må betydelig reduksjon i kjørelengde forventes. Ta kontakt med din forhandler for mer informasjon og ikke minst hvordan batterikapasiteten kan utnyttes best mulig.

GARANTI
5 ÅR
100.000 km

FOR NÆRMESTE FORHANDLER RING 23 37 61 00

*Veil. pris pr. 01.01.2011 levert Drammen bilhavn.
Enkelte utstyrsdetaljer kan avvike fra standard.

www.mitsubishi.no | **GARANTERT KVALITET**

Utgiver av Natur & miljø:

Norges Naturvernforbund
Grensen 9b, 0159 Oslo, Norge.
Tlf: 23 10 96 10
E-post: redaksjonen@naturvern.no
Telefaks: 23 10 96 11
Bankgiro: 7874 0556028

Redaktør:
Kristian Skjellum Aas
ka@naturvern.no

Journalist:
Tor Bjarne Christensen
tbc@naturvern.no

Annonser: GMK, tlf 55 10 10 97
Lay-out: Ketill Berger, Film & Form
Designmal: Gazette
Trykk: Ecoprint

Abonnement:

Institusjoner: kr. 700,-
Enkeltpersoner: kr. 360,-
Bestilles hos
medreg@naturvern.no
eller www.nogm.no

Naturvernforbundet innestår ikke
for miljøvennligheten til de bedrifter,
tjenester eller produkter som det
annonseres for i Natur & miljø.

Norges
Naturvernforbund
Friends of the Earth Norway

INNHold: NR 1/11

”Jeg var i islavvoen til Sigmund Kvaløy Setreng. Politiet måtte ta i bruk pressluftbor for å komme igjennom. Da den første politimannen ramlet inn, reiste bare Sigmund seg rolig og bød ham på krumkake.”

Naturvernforbundets Per Flatberg forteller fra Alta-aksjonene for 30 år siden. Side 6-7

30 år siden Alta side 4-7

Alle hater ikke måker side 8

Over på tog og buss side 11

Gigantvern avlyst side 14-15

Klimaenighet side 16-17

Vil bli oljefri side 24-25

FASTE SIDER

I korthet / side 10, 38

Fotokonkurranse / side 22-23

Nytt fra Naturvernforbundet / side 30-33

Miljøagentene / side 36-37

Taper på ulvejakt side 19-21

Ulven i Rendalen går en hard vinter i møte. Møt de næringsdrivende som taper på dødsdommen mot ulvene.

FOTO: JENS KLINGEBIEL/ISTOCKPHOTO.COM

Forside: Bård Løken/Samfoto.

Neste Natur & miljø kommer i april 2011.

LEDER

Kraftige linjer

Debatten om kraftlinjen i Hardanger har rast i riksmidia siden i fjor vår. Marsjer, seminarer og aksjoner ble gjennomført, og ordet ”monstermast” ble ett av de mest markante nyordene i 2010. Siste utvikling i den saken er at Statnett har søkt om en ny linjeføring forbi Granvin, som i enda større grad vil forstyrre urørte naturområder.

Nå står flere prosjekter i kø som vil ødelegge natur og forstyrre landskapet. De mest aktuelle er linjen gjennom hele Sogn og Fjordane og halve Møre og Romsdal, fra Fardal i Sogn til Ørskog på Sunnmøre. Også linjen mellom Mongstad og Kollsnes, gjennom Nordhordlands kystlandskap, vekker forargelse. Det samme gjør planene om 420 kV-linje over Fosen i Trøndelag, fra Namsos til Orkdal, og linjeplaner i Troms og Finnmark.

Store deler av problemet med mastene er av visuell karakter. Men de krever også rydding av brede gater der linjene går i skog, og kraftige maskiner må komme til for å reise mastene. Det er store naturinngrep vi snakker om, og det er viktig at man sjekker alle alternativer før man eventuelt godkjenner slikt.

Derfor er det en selvfølge at både jordkabler, sjøkabler og energieffektivisering må behandles som reelle alternativer, og tas med i utredningene av alle disse. Statnett kan ikke få fortsette å dekke seg bak føringer fra Stortinget om at luftspenn er å foretrekke i nær sagt alle sammenhenger, på grunn av krav om samfunnsøkonomisk lønnsomhet.

Den andre siden av saken er at det planlegges utbygging av ny, fornybar energi. Mange av disse utbyggingene er miljømessig gode og bør gjennomføres, og trenger overføringskapasitet. Da kan man enten bygge nye linjer, eller redusere dagens unødvendige forbruk for å gi plass på nettet. Uansett må dette skje etter en god og nøye vurdering av miljøkonsekvenser, så vel som pris.

Våre politikere må snarest presisere overfor Statnett at også miljøhensyn skal telle i slike utredninger, og at antatt minst miljøskadelige alternativ, samt alternativer uten nybygging (energieffektivisering) alltid skal utredes. Et regime der Statnett pålegges å nekte å utrede mer miljøvennlige alternativer er ikke ønskelig.

Kristian S. Aas / Redaktør

30 år etter Alta:

MOBILISERER FOR LOFOTEN

30 år etter kampen om Alta sliper partene våpnene til vår tids store miljøkamp. I potten ligger verdens siste store torskestamme, de største kaldtvannskorallrevene som finnes og en uhorvelig mengde olje og gass. I Lofoten, Vesterålen og Senja står verdier for milliarder på spill.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

– Gro Harlem Brundtland innrømmet i ettertid at Alta-demningen aldri skulle ha vært bygd. Jens Stoltenberg bør ta angeren på forskudd og stanse utbyggingen i Lofoten nå, sier Lars Haltbrekken, leder i Naturvernforbundet.

Folkeaksjonen mot oljeboring, miljøorganisasjoner og fiskere rustet nå til kamp. Før påske skal regjeringen bestemme seg for om den skal åpne for en konsekvensutredning av utbygging i de fiskerike og sårbare områdene. Motstanderne ser på en slik konsekvensutredning som første skritt på veien til oljeboring.

VARDEBRENNING OG FAKKELTOG

– Vi trenger ikke mer kunnskap. Vi vet mer enn nok til å si nei til oljeutvinning

FOTO: JO STRAUBE

– Vi vet mer enn nok til å si nei til oljeutvinning utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja, sier leder i Naturvernforbundet Lars Haltbrekken.

utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja, sier Haltbrekken.

Første markering er vardebrenning 19. februar. Da skal varder over hele landet flamme opp og varsle fare, slik de gjorde i gamle dager da fiender nærmet seg. Den 9. mars arrangeres det fakkeltog i Oslo. I tillegg blir det mange lokale aksjoner i tiden fremover.

– Vi gikk på en smell i Alta, det skal vi ikke gjøre i Lofoten. Men hvis vi skal vinne denne runden trenger vi et sterkt folkelig engasjement. Derfor må vi mobilisere alle gode krefter i tiden frem mot påske, sier Haltbrekken.

– VÅR TIDS STORE MILJØKAMP

Og engasjementet er stort. Akkurat som i Alta-saken, rører Lofoten ved noe dypt i nordmenn. Det dreier seg om bærekraftig bruk av ressurser og bildet vi har av ren norsk natur, på sitt vakreste, akkurat slik det gjorde i Alta.

– Lofoten er vår tids store miljøkamp. Det handler om klima, natur og fornybare ressurser – og hvor vi skal sette grensen. Stanser vi ikke oljeboringen her, vil også andre sårbare områder bli åpnet i neste omgang. Lofoten kan bli veiskillet hvor vi staker ut en annen kurs, bort fra oljeavhengigheten mot en mer bærekraftig fremtid, sier Haltbrekken.

DET HASTER FOR OLJEBRANSJEN

Statoilsjef Helge Lund på sin side legger ikke skjul på hva som står på spill for oljebransjen.

– Jeg går ikke ut og argumenterer for olje- og gassutvinning i disse områdene for å bli populær. Jeg gjør det fordi det er svært viktig for næringen. Det er lange letetider i denne bransjen, og det haster å få tilgang til nye områder, sier han til Teknisk Ukeblad.

Stein Lier-Hansen, direktør i bransjeorganisasjonen Norsk Industri, forstår ikke motstanden mot konsekvensutredning.

– Jeg kan ikke skjønne at det går an å si nei til en konsekvensutredning. En konsekvensutredning etter petroleumsloven er ikke et vedtak om utbygging. Vi kan dokumentere her i dag 10-12 eksempler på konsekvensutredninger som ikke har ført til utbygging. At det ofte er det normale, det er riktig. Men de blir da gjennomført i tråd med den kunnskapen man har fått gjennom konsekvensutredningen, sier Lier-Hansen til Teknisk Ukeblad.

– NOEN MÅ SI STOPP

Ola Skaalvik Elvevold, leder i Natur og Ungdom (NU), mener imidlertid at det er på tide å sette grenser for oljeindustrien.

– Dette er en næring som i førti år stort sett har fått det som den har ønsket seg. Oljeindustrien har trukket lenger nord og lenger inn mot kysten. Det er et stadig press mot mer sårbare områder. Dette er ikke en næring som sier: «Nå er vi mette, nå har vi fått nok.» Det kreves at noen sier stopp. Og nå er det nok, sier Elvevold.

LIVSVIKTIG FOR KYSTFISKERNE

Norges Kystfiskerlag står sammen med Folkeaksjonen og miljøorganisasjonene i kampen mot oljen. For fiskerne er det svært mye som står på spill.

– Denne saken er livsviktig. Dette gjelder et av de store fiskeriene, som gir grunnlaget for at vi kan ha en kystfiskerflåte både i nord og sør. Fisket i Lofoten er ryggraden i svært mange lokalsamfunn, og slik har det vært i hundrevis av år, sier Arne R. Hole, som er daglig leder i Norges Kystfiskerlag.

Han forklarer at sokkelen utenfor Lofoten er så smal at det ikke vil bli mulig å kombinere olje og fiskeri. Dessuten frykter fiskerne hva seismikk og de store utslippene av produksjonsvann vil gjøre med gytefeltene, der myriader av yngel og larver myldrer i vannmassene.

– FISK ER FREMTIDEN, IKKE OLJE

– Hvorfor finner vi ikke yngel i Nord-sjøen? Vi er redde for hva utslippene gjør med livet i havet. Det er ikke snakk om å leve side om side. Installasjonene vil fortrenge fiskeriene. Enten har vi et levende

FOTO: TOR BJARNE CHRISTENSEN

– Det er ikke snakk om å leve side om side. Installasjonene vil fortrenge fiskeriene, sier daglig leder i Norges Kystfiskerlag Arne R. Hole.

og bærekraftig fiske i disse områdene, eller så blir det olje, som bare vil vare i et lite tidsvindu, sier Hole.

Han er ikke i tvil om hvilken ressurs som er viktigst for Norge.

– Fiskeri har til alle tider vært en bærebjelke i det norske samfunnet. Slik kan det fortsatt være. Det er fisk som skal erstatte oljen, sier han.

Han får støtte av NU-leder Elvevold.

– Denne kyststripen gir millioner på millioner av måltider til verden i dag. FN sier at verdens matproduksjon må økes med 50 prosent innen 2050 for å dekke behovet. Det kan bare gjøres gjennom fornybar matproduksjon. Det er det de driver med langs norskekysten, sier han.

Fakta

Oljeplaner i nord

- Regjeringen tar stilling til om det skal åpnes for konsekvensutredning av oljeboring i Lofoten, Vesterålen og Senja før påske.
- Motstanderne ser på en slik konsekvensutredning som første skritt på veien til oljeboring.
- Folkeaksjonen, Naturvernforbundet og Natur og Ungdom arrangerer fakkeltog 9. mars i Oslo.

30 år etter Alta:

En hær på 600 politifolk er på vei for å arrestere 800 aksjonister, som kjemper mot kraftutbygging i Alta-elva. Dette er historien om 14. januar 1981, da samer og miljøvernere satte uslettelige spor i norsk historie.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

Det er tidlig morgen 14. januar 1981. Natten ligger fortsatt som et teppe over Stilla i Alta. Aksjonistene har slått opp en leir med telt og lavvoer, det såkalte nullpunktet, på veien opp til den planlagte demningen. Det er iskaldt. Mange fryser der de sitter fastlenket som en levende barrikade mot anleggsmaskinene. Samer, miljøvernere og andre samfunnsengasjerte har kommet for å kjempe for elva og samenes rettigheter. I dag skal det avgjørende slaget stå.

En hær med politifolk er på vei, hele 600 mann marsjerer opp mot nullpunktet. De er kalt inn fra lensmannskontor over hele landet. Regjeringen mener alvor, hele ti prosent av Norges politi-

styrke er mobilisert. Aksjonistene skal fjernes. I løpet av sommeren og høsten 1980 har de greid å stanse arbeidet flere ganger. Da de igjen slår seg ned på anleggsveien er grensen nådd. Nå skal maskinene frem. Demningen skal bygges.

MÅTTE BRUKE PRESSLUFTBOR

Blant aksjonistene finner vi Naturvernforbundets nylig avgåtte leder Per Flatberg. Som ansatt i Naturvernforbundet deltok han ikke i sivil ulydighetsaksjoner, men nå er han fri til å være med.

– Jeg var inne i islavvoen til filosofen Sigmund Kvaløy Setreng. Politiet hadde holdt på en

time og måtte ta i bruk pressluftbor for å komme igjennom. Vi satt der ti-femten stykker. Da den første politimannen ramlet inn, reiste bare Sigmund seg rolig og bød ham på krumkake, forteller Flatberg.

Politiet holder på hele dagen. De kutter lenker, bærer folk bort og botelegger dem. Cirka 800 blir arrestert, mange blir satt i varetekt. Først klokken 23.20 er de ferdige, og nå ligger veien åpen. Kort tid etter at nullpunktet er ryddet, dundrer anleggsmaskinene inn.

TUSENVIS PROTESTERER

Etter flere år med protester mot planene i Alta, blir Folkeaksjonen stiftet i 1978. Samme år vedtar Stortinget regulering av vassdraget, med 90 mot 36 stemmer. Konflikten eskalerer. På Folkeaksjonens møte i januar 1979 blir det gitt grønt lys for bruk av sivil ulydighet, og den første aksjonen finner sted i juli samme år, da 32 personer stanser anleggsmaskinene.

Deretter går det slag i slag med internasjonal protestleir i Detsika,

med de tre andre lederne i Folkeaksjonen, Alfred Nilsen, Tore Bongo og Sven Suhr, blir han tiltalt og dømt som oppvigler i 1983. Det er første gang siden andre verdenskrig at

oppviglerparagrafen blir tatt i bruk.
– Det var for å statuere et eksempel, men jeg er virkelig stolt av den dommen, sier Flatberg.

GIKK TIL SAK MOT STATEN

Naturvernforbundet deltok ikke i aksjonene, men valgte å bruke lovlige midler i kampen for elva. I 1979 gikk forbundet til sak mot staten for å få kjent byggevedtaket ulovlig. Rettssaken gikk helt til Høyesterett, som i 1982 slo fast at vedtaket var lovlig. Dommen inneholdt likevel sterk kritikk av saksbehandlingen. Tapet til tross, rettsaken har skrevet seg inn i norsk rettshistorie og fått stor betydning. Aldri tidligere hadde en organisasjon fått gå til sak mot staten.

– Vi var tidlig ute i Norge på det punktet. Nå har mange andre land kommet etter, sier jusprofessor Inge Lorange Backer.

OPPMUNTRER GJERNE TIL ULOVLIGHETER

Alta-saken ville neppe fått så stor betydning uten bruk av sivil ulydighet. Professor i kriminologi Nils Christie er en varm forsvarer av aksjonsformen. Han deltok selv i aksjonen i Stilla 14. januar 1981.

– Det er masse ulovligheter som jeg gjerne vil oppmuntre til. Det kan nemlig hende at de folkevalgte gjør noe uriktig, og da er det fint om det kan rettes opp, sier Christie.

– Er Lofoten en sak der man bør bruke sivil ulydighet, hvis det blir vedtatt oljeutbygging?

– Nå kjenner ikke jeg alle sakens detaljer, men jeg vil ikke bli forbauset om jeg kom til det standpunktet.

demonstrasjoner i Oslo, Bergen og andre steder, Stillamarsjen fra Alta til Masi, to samiske sultestreiker og flere sivil ulydighetsaksjoner. På det meste har Folkeaksjonen 20 000 medlemmer. Mange tusen deltar i demonstrasjonene i 1979, 1980 og 1981. Høsten 1981 blir det gjennomført noen siste aksjoner, men nå slår myndighetene hardt tilbake.

GRO ANGRET I ETTERTID

– De begynte å varetektsfengsle folk, og det ble for slitsomt i det lange løp. Den 24. januar 1982 ble Folkeaksjonen oppløst, forteller Flatberg, som hadde vært ansatt som informasjonsleder i Folkeaksjonen siden våren 1981.

Nå skyter arbeidet fart og den 110 meter høye demningen blir bygget.

– Det var et fryktelig nederlag. Vi holdt på å jobbe livet av oss i Naturvernforbundet for å hindre utbyggingen. Jeg hadde små barn på den tiden, men kom på jobb klokken syv og ble til sent på kveld. Jeg hadde lagt igjen så mye av meg selv i Alta, og det var tungt å erkjenne at

Da Stilla brast. 14. januar 1981 ble ti prosent av Norges politistyrke sendt for å fjerne aksjonistene i Alta, en gang for alle.

vi hadde tapt, sier Flatberg

I 1987 settes kraftverket i drift. Men aksjonistene skal likevel få et plaster på såret. I 1989, bare to år etter åpningen, går statsminister Gro Harlem Brundtland ut offentlig og innrømmer at utbyggingen var unødvendig.

TAPET BLE SEIER

– Vi tapte kampen om Alta, men den førte til at andre vassdrag ble reddet. Ingen hadde særlig lyst på en gjentakelse. Saken fikk også konsekvenser for gasskraftsaken høsten 1997, da byggingen av gasskraftverket på Kårstø ble utsatt for å unngå aksjoner. Jeg tror fortsatt myndighetene frykter Alta-lignende aksjoner i striden om olje i Lofoten, sier Flatberg.

For ham var imidlertid ikke saken over da aksjonene opphørte. Sammen

FOTO: PER R. LÖCHEN / NTB / SCANPIX

FOTO: ANGELIKA STERN/ISTOCKPHOTO.COM

INGEN RYPEJEGER

Morten Ree i Norsk Ornitologisk Forening forteller at hettemåken har hatt en betydelig nedgang, men at foreningen er usikker på omfanget av nedgangen. Derfor vil de fokusere på arten i år.

– Det er sagt flere ganger at hettemåken spiser rypeegg og rypeunger. Mange tror det. Men egentlig er den en typisk insekteter, og ingen utpreget eggrover, forteller Ree.

Foreningen vil satse på å kartlegge hvor vanlig hettemåken er nå. I våre naboland har den hatt nedgang, med minst en halvering i Sverige siste 30 år. Fra Rogaland er det meldt om nedgang på over 90 prosent fra 1975 til 2009. I Norsk Rødliste er den oppført som «nær truet».

– Vi ønsker kontakt med folk som vet om hekkekolonier med hettemåke, sier Ree.

LITTERÆR VENN OG SKJELLSORD

I novellen «Kystlandskap» av Bjørg Vik møter vi lille Sara, som har hettemåkene som sine sommervener. Hun ferierer sammen med sin dysfunksjonelle familie, og foretrekker å holde seg for seg selv sammen med sine måkevenner. Hun knytter seg spesielt til en måke, som dør i løpet av novellen.

Ordet «hettemåke» ble også aktualisert da en dansk arbeidstaker ble oppsagt med umiddelbar virkning etter å ha kalt en hijab-bekledt kollega nettopp hettemåke. Ordet brukes også i samme betydning på flere diskusjonsforum på internett med tvilsomt rykte når det gjelder rasisme.

LIKER ALLE SORTER VANN

Men hettemåken er selv en relativt nyankommen innvandrer. Ifølge Norsk Fugleatlas ble arten første gang observert på Jæren i 1867, og spredte seg derfra til Trøndelag. Til Østlandet kom den på 1920-tallet, mens den fra cirka 1970 har spredt seg utover store deler av landet. Den holder seg ved vann, og er minst like vanlig ved ferskvann som saltvann. De fleste fuglene trekker ut av landet om vinteren. Måkene fra Jæren og Trøndelag drar primært til De britiske øyer, mens østlandsmåkene trekker mot kontinentet.

– Vi begynner registrering av hekkekolonier i vår, og håper å kunne finne bedre dokumentasjon for hvordan utviklingen for hettemåken faktisk er, sier Ree.

MED HETTA OVER HODET

Hatobjekt, ensomme ferierende barns bestevenn, islamofobt skjellsord og eggplyndrer. Hettemåken har ofte havnet i ilden. Fordi den sliter bestandsmessig er den utnevnt til årets fugl for 2011 av Norsk Ornitologisk Forening.

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvern.no

Hettemåke? Den plagsomme, med rusten skvækestemme, som surrer rundt båten og driter? Odd Børretzens nidvisе satte ord på folkets frustrasjon:

«Jeg hater måker. Måker eier ikke samfunnsånd. «Skal ha skal ha skal ha». Jeg tør ikke tenke på hvilket parti de ville ha stemt på hvis de hadde hatt stemmerett. Under sånne forhold sier jeg til meg selv: «Jeg er glad jeg ikke kjenner en

måke personlig sånn at jeg måtte oppføre meg noenlunde høflig mot vedkommende.» Jeg ville ikke hatt en måke om du ga meg en.»

MODERERTE MÅKEKRITIKK

Børretzen sang om alle måker. Men måkene er i tilbakegang, også hettemåken. Måkeskrik er en naturlig del av kystens toner. Og Odd Børretzen selv modererte sin måke-kritikk sterkt i sommer, da han uttrykte oppriktig bekymring for måkebestanden.

«Jeg tenker meg at hvis jeg en vårdag seilte ut fjorden og oppdaget at det var noe som manglet. En lyd? En del av fjordens og verdens bilde? Og etter en tid hadde oppdaget at det var ingen måker, verken svevende over meg eller flytende på vannet. Da hadde jeg blitt forskrekket og tenkt: Hva har skjedd? Hva betyr dette? Hvor mye mer er blitt borte, som jeg ikke har oppdaget ennå?» skrev Børretzen til et initiativ fra dyrevernor-gisasjonen NOAH, som fikk behørig pressedekning sommeren som var.

FANGET 15 000 TONN TRUET FISK

Rødelistefisket 2010

Art	2009 Tonn	2010 Tonn	Verdi 2010 Mill.kr
1 Ål, kritisk truet	69	32	1,5
2 Pigghå, kritisk truet	544	512	3,5
3 Uer, sterkt truet/sårbar	8 268	13 263	123
4 Håbrann, sårbar	10	12	0,17
5 Blålange, sårbar	392	517	3,5
6 Hummer, nær truet	50	57	11,8
7 Andre skater/rokker, nær truet	542	529	4
Totalt	9 875	14922	146,97

Tabellen viser norske fartøyers fiske av marine arter fra Norsk rødliste 2010 i årene 2009-2010 i antall tonn, samt verdien i millioner kroner for 2010.

Kilde: Fiskeridirektoratet og Artsdatabanken.

FOTO: CHUCK BABBITT/ISTOCKPHOTO.COM

Nyfisket, sterkt truet uer.

Det ble fanget i alt 15 000 tonn av fiskeslag som står oppført på den nasjonale rødlisten i 2010. Overfisket av sterkt truet uer og sårbar snabeluer fortsatte også i fjor.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

Det foregikk fortsatt fangst av kritisk truede fiskeslag som pigghå og ål i fjor, men den utrydningstruede fisken som måtte tåle det største fisket er ueren. Vanlig uer står som sterkt truet på rødlisten, mens snabeluer er sårbar. Det ble i alt hentet drøye 13 000 tonn uer opp av havet i fjor. Det er en økning på 60 prosent sammenlignet med 2009. Fisket skjer til tross for at havforskerne lenge har bedt om full stans i fisket etter vanlig uer.

– BEDRE FORVALTNING NØDVENDIG

– I Norge foregår det fritt fiske etter vanlig uer syv måneder i året. Bedre forvaltning er nødvendig hvis vi skal lykkes med å sikre denne arten og få tilbake en normal rekruttering, sier Kjell Nedreaas i Havforskningsinstituttet.

Fisket etter sårbar blålange økte også i fjor. Det samme gjelder nær truet hummer og håbrann, mens fangsten av ål, pigghå og ulike skater gikk noe ned.

KRAFTIG ØKNING FOR FORFISKER

Da den nye rødlisten kom i fjor var en

rekke fiskeslag som sto på listen i 2006 fjernet. Det gjelder forfisker som tobis, øyepål og brisling, men også kveite og lange er ute av listen. Fisket etter disse artene fikk et kraftig oppsving i fjor. Det gjelder særlig tobis og øyepål, som i stor grad brukes i produksjonen av laksefor.

Vil skyte 1 av 3 gauper

Landets rovviltneemnder har vedtatt å felle 166 gauper landets 470 gauper. Det betyr at man vil skyte én av tre norske gauper.

– Helt uansvarlig, sier fagleder Arnodd Håpnes i Norges Naturvernforbund.

De høyeste kvotene er satt i Midt-Norge, Troms og Finnmark og Sør-Norge.

Gaupebestanden økte i Norge fra 2004 til 2009, men etter at 135 dyr ble skutt under fjorårets jakt, er bestanden på vei ned. Det er nå mellom 441 og 470 gauper i Norge.

– Vi frykter at man nå skyter ned gaupebestanden, slik at vi havner langt under bestandsmålet igjen. Denne jakten er både i strid med faglige råd

og den nye naturmangfoldloven, sier Håpnes.

Jakten startet 1. februar og varer frem til 31. mars. Naturvernforbundet har klaget inn flere av kvotene til Miljøverndepartementet.

FOTO: TOR BJARNE CHRISTENSEN

Etter fjorårets jakt er gaupebestanden på vei ned. Her gaupe på Langedrag naturpark.

SITATER

– Vet du hva som er likheten mellom den norske oppdrettsnæringen og regjeringen? At begge prøver å overbevise seg selv om at de ikke er så dårlige som det andre skal ha det til.

Miljøvernminister Erik Solheim lager nye vitser på Sjømat-dagene på Hell i Trøndelag. (Dagens Næringsliv)

– Ut fra en miljømessig begrunnelse får vi biler som slipper ut mindre CO₂-avgift.

Leder i Stortingets transportkomité, Knut Arild Hareide (KrF) har sett seg lei på de store avgiftsutslippene. (NRK FBI)

– Statoil har driti seg ut. Denne saken viser at de ikke har kontroll.

Bellona-leder Frederic Hauge, etter at det ble kjent at det var oppstått sprekker i havbunnen på Gullfaks-feltet. (Aftenposten)

– Jeg vil kutte gaupebestanden slik at disse dyrene bare finnes utenfor reindriftsområdene, det vil si sør for Hedmark.

Leder i rovviltnemnden i Troms og Finnmark. (Nationen)

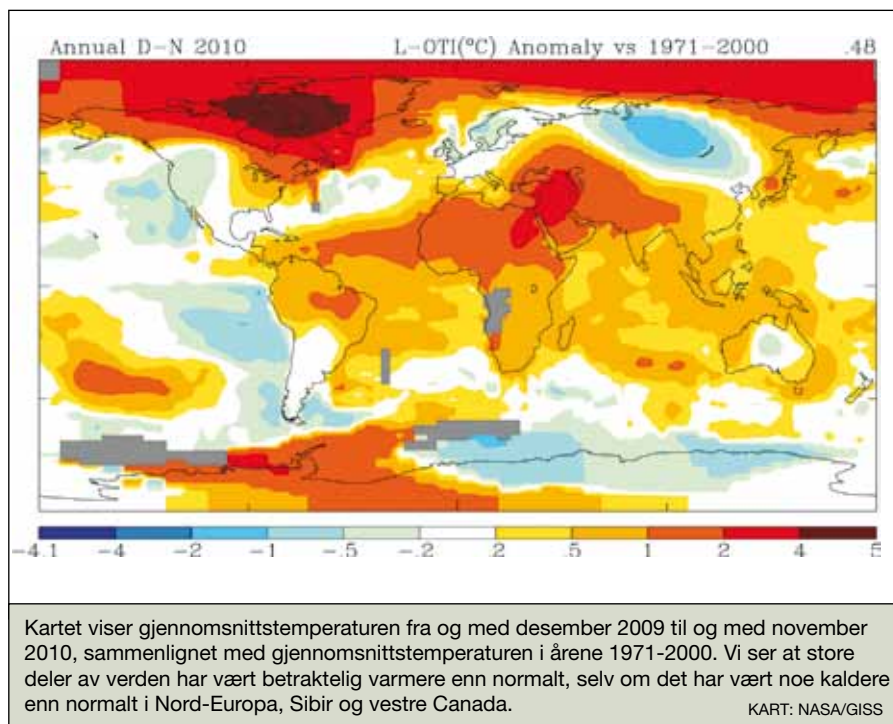
– SV, og jeg tror heller ikke Senterpartiet, kan sitte i en regjering som iverksetter en konsekvensutredning.

Sentral anonym SV-kilde om den omdiskuterte konsekvensutredningen for oljeboring utenfor Lofoten. (Dagens Næringsliv)

– Jeg skulle jo ønske drømmen om oljevirkksomhet i Lofoten ville dø.

SV-leder Kristin Halvorsen. (VG)

I KORTHET

Varmeste år noensinne?

2010 ble det varmeste året noensinne, hvis man regner global gjennomsnittstemperatur. Det melder både Verdens meteorologiorganisasjon, National Climatic Data Center og NASA Goddard Institute for Space Studies. Britiske Met Office rangerer 2010 på 2. plass, bare slått av 1998.

Det kan være vanskelig å fatte hvis man bor i Sør-Norge. Store deler var nemlig ned mot 7 grader kaldere enn normalt i desember. Forklaringen kan man få ved å se på temperaturene på hele kloden:

Nord-Europa og Sibir var kaldere enn normalt i 2010, mens Arktis, spesielt nordlige deler av Canada, var mange grader varmere enn normalt. Den globale gjennomsnittstemperaturen viser at oppvarmingen av kloden fortsetter ufortrødent.

– Selv om planeten vår varmes opp, er det mange andre faktorer som spiller inn når det gjelder hvordan været blir regionalt og lokalt fra et år til et annet. Noen få kalde vintre signaliserer ikke at global oppvarming ikke eksisterer, sier professor Julia Slingo ved UK Met Office.

VI LEGGER TIL
RETTE FOR DE
SOM KOMMER
ETTER!

HRS

DET FINNES IKKE AVFALL - KUN RESSURSER | WWW.HRS.NO

Vi som jobber på jernbanen er stolte
fordi vi også gjør en innsats
for et bedre miljø.

Norsk Jernbaneforbund

Generation Hot

«Hvert barn på jorda født etter 23. juni 1988 tilhører det jeg kaller Generation Hot. De er rundt to milliarder unge mennesker, som alle har vokst opp med global oppvarming og vil måtte bruke resten av livene sine på å møte den økende innvirkningen av oppvarmingen.»

Slik argumenterer journalisten og forfatteren Mark Hertsgaard, som i januar slapp årets mest omtalte klimabok så langt, «Hot: Living Through The Next Fifty Years On Earth» i USA. Han beskriver hvordan fremtiden vil bli på en planet der gjennomsnittstemperaturen går opp, været blir mer uforutsigbart, matforsyningene blir mer usikre og vannet stiger. Likevel er ikke boken bare negativ: Hertsgaard gjennomgår også mulighetene for å tilpasse seg de klimaendringene som kommer. Selv om utslippene nå bremses raskt, vil oppvarmingen fortsette de neste 50 år på grunn av klimagassenes levetid i atmosfæren, og Hertsgaard bruker derfor lite plass på at utslippene må kuttes. Dette er boka om de tilpasningene til klimaendringene som vi og våre barn uansett må gjennomgå, og en real tankevekker inn i klimadebatten.

Flest fly i Norge

Norge er på vingene. Tre av de seks mest trafikkerte flylinjene i Europa er norske, viser tall fra Eurocontrol som Aftenposten presenterer. Strekningen Bergen (Flesland)-Oslo (Gardermoen) er Europas tredje mest flydde, med i snitt 54,9 avganger per dag, marginalt bak Roma (Fiumicino)-Milano (Linate) med 55. Den mest flydde er likevel Madrid (Barajas)-Barcelona (El Prat), med 85,2 daglige flyvninger.

Trondheim (Værnes)-Gardermoen er nummer 5 i Europa med sine 51,7 daglige avganger, mens Stavanger (Sola)-Gardermoen er nummer seks, med 48,2 daglige avganger i snitt.

Norge er det eneste landet med tre flystrekninger på ti-på-topplista. Frankrike og Storbritannia har to, mens Spania, Italia og Tyrkia har hver sin strekning. Alle disse landene har mer enn ti ganger Norges befolkning.

VARSLER TØFFE TAK MOT BILISME

Hvem har skrevet: «Legger vi til rette for både kollektivtrafikk og biltrafikk i storbyområdene, vinner bilen»? Naturvernforbundet? Å nei.

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvern.no

Sitatet er hentet fra hovedrapporten om utredninger til Nasjonal Transportplan 2014-2023, og stammer fra transportetatene Statens Vegvesen, Jernbaneverket, Kystverket og Avinor. Disse tar til orde for at kollektivtrafikken må styrkes vesentlig, og få større statlig økonomisk støtte. I tillegg vil de begrense biltrafikken inn til de større byene.

Transportetatene peker på køprising, restriktiv parkeringspolitikk, skattlegging av fri parkering på arbeidsplassen, statlig støtte til drift av kollektivtrafikk og sammenhengende sykkelvegnett. Samtidig sier de i rapporten at det ikke er nok bare å overføre de korteste reisene til buss, bane eller sykkel. Hvis alle reiser under 3 kilometer i Norge overføres til sykkel og gange, vil dette bare kutte klimagassutslippene fra vegtransport med 3 prosent. Derfor må også mellomlange og lange reiser overføres fra bil og fly til bane og buss.

– Planene for trafikken i byene virker gode, og transportetatene skal ha ros for dette. Nå gjelder det å omsette de gode planene i reelle tiltak, sier Naturvernforbundets Holger Schlaupitz, leder for energi-, klima- og samferdselsavdelingen.

– Når det gjelder utslipp av klimagasser skal planen bidra til å nå Norges utslippsmål for 2020. Det er ikke tilstrekkelig, fordi det som bygges vil påvirke areal- og transportbruk i mange tiår fremover. Innen 2050 må klimagassut-

Stockholm har køprising, en bomring med priser som skifter i løpet av døgnet. Nå ønsker transportetatene, med Statens Vegvesen i spissen, det samme i Norge.

slippene reduseres med rundt 95 prosent. Da blir det umulig å utvide flyplasser og bygge motorveier, som legger grunnlag for et enda mer energikrevende samfunn, sier Schlaupitz.

Oslo kommune og Akershus fylke har sammen utviklet Oslopakke 3, en transportpakke som innebærer at rushtidsavgift skrinlegges som virkemiddel i Norges største by, mens E18 vest for Oslo skal bygges ut med en ny firefelts vei i tillegg til dagens. Det skal brukes flere titalls milliarder kroner på ny vegutbygging i Norges mest trafikkerte områder.

– Selv om vi må ta mesteparten av dette kollektivt, betyr ikke det at vi skal bråstoppe enhver veiutvikling, sier veidirektør Terje Moe Gustavsen til NRK i en kommentar til planen.

– Hvis man skal styre etter de målene som presenteres, er det eneste logiske å skrinlegge byggingen av ny E18, og heller satse stort på tog og buss, sier Schlaupitz.

PORTRETTE

Hvem:

Heidi L. Neilson

Hva:

Daglig leder i Miljøagentene, miljøorganisasjonen for barn.

Hvorfor:

Leder en voksende miljøorganisasjon, som engasjerer og aktiviserer barn i hele Norge.

— TA BARNNA PÅ ALVOR

— Det viktigste for meg er at ungene skal få lov til å si fra, og at de blir tatt på alvor, sier sjefsmiljøagent Heidi Neilson. – Alle miljøagenter har rett til å si fra, og det er Hovedkvarterets ansvar å sørge for at de blir hørt!

Tekst og foto: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvern.no

Hun leder en organisasjon som går foran i å engasjere barn. Delegationene til Miljøagentenes landsmøte er barn. Det er barna som gir innspill til hva organisasjonen skal jobbe med, og enkelte lokallag har barn i styret.

— Vår filosofi er å bidra til å fokusere på de tingene barna selv kan gjøre noe med. Gjennom at de handler på en måte som er bra for miljøet, tar vi vare på optimismen og rettferdighetssansen som ethvert barn har. Barna vil gjerne bidra til å gjøre noe, og da er det viktig at voksne støtter opp om det. Begynn gjerne med de små tingene hjemme, som søppelsortering, sparepærer og kollektivreiser, oppfordrer Neilson.

SPENNENDE SAMARBEID

Hun har tidligere arbeidet for Utviklingsfondet i Etiopia, og er utdannet naturforvalter og miljø- og utviklingsgeograf. Etter å ha ledet arbeidet med å flytte en hel rekke miljøorganisasjoner inn i Miljøhuset G9 i Oslo, ble hun spurt om å være styreleder i daværende Blekkulfs miljødetektiver. Da maskoten falt bort i 2006, ble også stillingen som daglig leder ledig.

— Jeg syntes det virket veldig spennende å være med og bygge en ny miljøorganisasjon for barn. Blekkulf kommuniserer svært godt med de minste, men ble litt barnslig for de større barna. I Miljøagentene ville vi bygge noe som engasjerte barna selv, som kunne ha større appell også til de større barna. Nå er vi godt etablert, og arbeider med å få flere lokallag rundt om i Norge, sier hun.

Organisasjonen har et godt samarbeid med moderorganisasjon Naturvernforbundet og storesøster Natur og Ungdom. Naturvernforbundets familiemedlemskap inkluderer én miljøagent.

— Våre arrangementer blir mye bedre når vi samarbeider med Natur og Ungdom. De er flinke til å gjøre budskapet relevant og interessant, og miljøagentene ser opp til ungdommene, forteller Neilson.

TOMGANGSOPPDRAGET

Aktive miljøagenter rundt om i Norge sendes ofte på "hemmelig oppdrag". Oppdragene kan leses både i Miljøagentenes eget blad og i Natur

& miljø. I vinter er det tomgangskjøring som skal slås ned på. 4. mars arrangerer organisasjonen en egen tomgangsaksjon.

— På vinteren er tomgangskjøring en sak som engasjerer barn. De ser hvor dumt det er å la motoren være på mens bilen står stille. Andre saker som engasjerer barn mye er søppel i naturen, utrydningstruede dyr og økologisk mat, samt å bytte ting istedenfor å kjøpe nytt hele tiden. Klimaendringer engasjerer også, men det går litt opp og ned i takt med mediedekningen, forteller Neilson.

VIKTIG MED INFORMASJON

Det kan være krevende å kommunisere innflokke budskap til barn. Men barn plukker uansett opp det vi voksne bryr oss om, og det som sies på nyhetene eller står i avisen. Vi vil fokusere på hva

Det er barna som får merke konsekvensen av miljøskadene når de blir store.

barna selv kan gjøre. Derfor er det viktig at de får tilrettelagt informasjon om natur- og miljøvern, mener Neilson.

— God informasjon til barn kan omgjøres til kunnskap. Barna synes det er urettferdig at vi forbruker klodens ressurser i et tempo som er skadelig for jorda, mens de som har minst må leve med konsekvensene. Vi voksne burde ikke la det være sånn, mener de. Det er barna som får merke konsekvensen av miljøskadene når de blir store. Derfor er det viktig at vi voksne lytter og handler. Ingenting er mer destruktivt enn når barn vil gjøre tiltak hjemme, og blir møtt med "slutt og mas" eller lignende utrop. La barnas optimisme spre seg og la deg inspirere av å ha en miljøagent hjemme som ikke blir sint, bare veldig, veldig skuffet, sier Neilson.

FOTO: TOR BJARNE CHRISTENSEN

250-300 år gamle trær ble hogd i Konnuliåsen i Buskerud i fjor. – Dette er nok et eksempel på at skognæringen ikke er i stand til å ta vare på mangfoldet i norske skoger, sier Gjermund Andersen i Naturvernforbundet.

FLATEHOGST I VERNEVERDIG SKOG

2010 ble et nytt år med minimalt skogvern. Samtidig fortsetter hogsten i verneverdig skog. Natur & miljø har besøkt hogstfeltet etter gammelskogen i Konnuliåsen.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

Med regjeringens tempo vil det ta mange tiår før sjeldne orkideer, hakkespetter og lavarter i norske skoger er sikret. Det er nå vernet 1,9 prosent av Norges produktive skogarealer. Allerede i 2002 sa forskerne at 4,6 prosent snarlig måtte vernes. Siden den rødgrønne regjeringen tok over i 2005 har det vernede området bare økt med 0,5 prosent.

– Det er fortsatt et skrikende behov for et krafttak for skogvern i Norge. Over halvparten av alle rødlisteartene lever i skog, og det viktigste enkelttiltaket for å bedre tilstanden for truede arter i Norge er mer vern av skog. Det er svært enkelt å gjennomføre. Det eneste som mangler er politisk vilje, påpeker biolog Tom Heltik Hofton.

FLATEHOGST I ELDGAMMEL SKOG

I mellomtiden fortsetter hogsten i verneverdige skoger. Vinteren 2010 blir gammel naturskog ved Konnuliåsen i Rollag hogd. Skogen ligger i Trillemarka-Rollagsfjell og er et av de områdene naturvernere og biologer kjempet mest for å få med i naturreservatet. Den kampen tapte de, og nå er den gamle granskogen hogd. Det skjedde til tross for gjentatte forsikringer fra kommunene og skogeierne om at alle registrerte miljøverdier ville bli ivaretatt.

– Området har ingen verdi lenger. Naturverdiene var knyttet til den gamle skogen, som nå er borte. I et område som ellers preges av fattige furuskoger hadde dette kjerneområdet en viktig funksjon,

sier Hofton, som foretok en registrering av skogen i 2005.

Han fant seks rødlistearter, blant annet den sårbare lavarten langt trollskjegg. Naturverdiene var godt dokumentert i Siste Sjanse-rapport 2005-11.

– Skogeieren fikk informasjon og forsikret at miljøverdiene skulle tas vare på. Hogsten viser at vi ikke kan stole på slike løfter fra skogbruket, sier Naturvernforbundets Gjermund Andersen.

HOGST BLANT RØDLISTEARTER

Samtidig skjer det ting noen få mil unna. Få skogområder kan måle seg med Gampedalen i Sigdal. Her lever rundt 60 rødlistearter i en sjeldent variert og gammel lavlandsnaturskog. Skogen har internasjonale verneverdier, men det har hittil ikke stanset motorsagene. I 2008 ble det hogd ut cirka 200 kubikkmeter tømmer i Gampedalen. Selv om det ble påpekt store negative konsekvenser, tok skogeieren igjen motorsaga fatt høsten 2010.

I oktober i fjor ba Naturvernforbundet om midlertidig vern. Da Natur & miljø gikk i trykken, hadde Direktoratet for naturforvaltning ennå ikke kommet med noe svar.

– Gampedalen er et av de mest unike skogområdene i Sør-Norge. Hvis regjeringen ikke stanser hogsten i dette området, har de overført ansvaret for det biologiske mangfoldet fullt og helt til skognæringen. Det blir som å la oljeindustrien selv bestemme hvor de skal bore, sier Andersen, som er leder i Naturvernforbundets skogutvalg.

NORDLAND OG NORD-TRØNDELAG

For tre år siden lovet miljøvernminister Erik Solheim gigantvern i norske skoger. Det har det ikke blitt noe av. Statssekretær Heidi Sørensen fulgte opp med nye løfter om vern av en rekke skoger på statens egen grunn i Nordland og Nord-Trøndelag i 2010. Heller ikke det er gjennomført. Regjeringen lovet også å slutføre nasjonalparkplanen i fjor, noe

som skulle føre til opprettelsen av 8-9 nye nasjonalparker og landskapsvernområder. Også denne planen ligger i dødvannet.

– NORGESREKORD I SKOGVERN

Statssekretær Heidi Sørensen på sin side hevder at regjeringen er norgesmester i skogvern.

– Det er under denne regjeringen hittil vernet 141 skogområder med 346 kvadratkilometer produktiv skog. Blant disse inngår svært viktige områder som Trillemarka-Rollagsfjell og Holmvassdalen. I 2008 ble det satt ny «norgesrekord» i skogvern da cirka 169 kvadratkilometer ble vernet. Tempoet i skogvernet har altså økt under denne regjeringen, men det er riktig at mye gjenstår for å oppfylle faglige anbefalinger om skogvern. Regjeringen satser derfor på fortsatt økt tempo i skogvernarbeidet, sier Sørensen.

På spørsmålet om hva som skjer i 2011, svarer Sørensen at det er planlagt vern av en rekke statlige skoger i Nordland, Nord-Trøndelag og Troms. Det er også planer om vern av flere prestegårdsskoger og en rekke private skoger, gjennom ordningen med frivillig vern. I tillegg startes og videreføres verneprosesser for et stort antall andre områder.

Fakta

Skogvern i Norge

År	Vern (km²)	Produktiv skog vernet
2010	87,7	1,9 %
2009	31,5	1,7 %
2008	169,6	1,6 %
2007	20,7	1,4 %
2006	28	1,4 %

Tabellen viser den rødgrønne regjeringens vern av skog i årene fra 2006-2010 i antall kvadratkilometer, samt prosentandel av den norske produktive skogen som er vernet.

KILDE: DIREKTORATET FOR NATURFORVALTNING

FOTO: IISD

Aksjonister inntok med jevne mellomrom trappa foran konferansesenteret på Hotell Moon Palace i Cancun, der klimaforhandlingene pågikk.

EN SOMBRERO TIL VERDEN

Kommentar

KRISTIAN SKJELLUM AAS

Den gir et pusterom og litt skygge, men er stor, klumpete og ganske upraktisk. Akkurat som klimaavtalen fra Cancun.

Før jul klarte 193 land å bli enige om en tekst som fører klimaforhandlingene et museskritt videre. Avtalen er et rammeverk som må utvikles videre, og lister opp nær sagt alle gode tiltak som har blitt spilt inn i forhandlingene. Ingenting er forkastet, ingenting er endelig bestemt annet enn at man skal fortsette å snakke.

Før toppmøtekrasjet i København hadde dette utfallet blitt sett på som en katastrofe. Nå trakk miljøvernere et letelsens sukk over at det i det hele tatt gikk an å bli enige om noe. I København var forventningene skyhøye. Verden skulle

få en bindende, ambisiøs og rettferdig klimaavtale som skulle bremse utslippene og hindre katastrofale klimaendringer. I stedet mageplasket man i formaliteter, dagsordendiskusjoner, trening, beskyldninger og manglende tillit. Det endte med en tynn suppe av en beslut-

ning som få land var med på, fremforhandlet på kammerset på overtid, som oppfordret til at land frivillig skulle melde inn sine klimamål.

Den meksikanske regjeringen hadde gjort alt for å hindre at noe lignende skulle skje i Cancun. En egen klimaam-

FOTO: IISD

Mexicos klimaambassadør Luis Alfonso de Alba og FNs klimasjef Christiana Figueres lyktes med å få til et vedtak i Cancun. Selv om en bindende avtale fortsatt er langt unna, ses resultatet som en seier for FN-systemet.

bassadør, Luis Alfonso de Alba (intervjuet i Natur & miljø 3-2010), hadde reist jorda rundt opptil flere ganger for å bygge tillit mellom partene. Forhandlingslederen, utenriksminister Patricia Espinosa, brukte halvparten av sin taletid på å understreke at forhandlingene ble drevet frem av alle, og ikke var styrt av noen få sterke parter. Det virket. Men resultatet ble som det ofte blir når 193 land skal være enige om det: Minste felles multiplum. Alt er nevnt, ingenting er glemt, ingenting er endelig bestemt. Man skal snakke videre sammen om alt.

Det mest konkrete man ble enige om, er å ta skogtiltak inn i avtalen. Man er enige om å opprette et grønt fond, men ikke om hvordan man skal skaffe penger til det. Man er enige om å snakke videre sammen om Kyoto, men ikke om avtalen skal videreføres eller fornyes. Man skal også ta med seg avtalen fra København videre, og fortsette å melde inn utslippskutt. Det er ingen krav til å kutte utslippene, avtalen tar bare notis av det som er meldt inn. I-landene oppfordres også til å skjerpe sine utslippskutt, men de må ikke. Ingen har definert hvordan en avtale til slutt skal bli, bare at man skal forsøke å bli enige om «et omforent resultat» ved neste års forhandlinger i Durban i Sør-Afrika.

Wikileaks fikk sin del av oppmerksomheten i Cancun også. Dokumenter som mer enn antydte at USA hadde brukt penger som pressmiddel for å få land til å gå mot en ny, bindende Kyoto-avtale, og for en løs, frivillig avtale basert på suppa fra København, ble frigitt like før forhandlingene startet i den meksikanske badebyen. Om noe, bidro dette til at USA godtok at det fortsatt skulle refereres til Kyotoprotokollen i den endelige beslutningen for at koblingen ikke skulle bli alt for åpenlys.

Det er også viktigere enn noen gang å presse på for å redusere utslippene av klimagasser fra alle kilder. Ifølge FNs klimapanel må utslippene fra i-land redu-

seres med 95 prosent innen 2050. Det vil si at vi må belage oss på å kutte ethvert utslipp som i det hele tatt kan kuttes. Jo tidligere vi gjør det, jo bedre vil det være for miljøet. Skepsisen til om klimaendringene er menneskeskapte, som brer seg i Norge, reflekteres ikke. Alle verdens land anerkjenner forskningen som viser at de er menneskeskapte. Men avtalen fra Mexico gir ikke den drahjelpen i arbeidet

med å redusere utslippene som trengs. Når resultatet blir så ullent som dette, gir det heller næring til de som mener det «ikke kan være så farlig».

Derfor er ikke avtalen fra Mexico helt ulik nasjonalplagget sombreroen. Ganske mye for stor, for lite poengtert, klumpete, men gir tross alt en kortvarig svingning for de som fryktet at hele prosessen var i ferd med å gå opp i røyk. Og det er da noe.

Lave forventninger ga OK avtale

– Forventningene til en avtale i Cancun var svært lave. Paradoksalt nok kan dette ha vært en fordel, mener Norges fungerende forhandlingsleder Audun Rosland (bildet).

globale oppvarmingen. Men man finner ikke løsningen uten å koble inn den nye maktbalansen, og hele den globale politikken om forholdet mel-

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvern.no

– Denne gangen var det mindre prestisje involvert, og viljen til å finne konstruktive løsninger var større fra de store aktørene som USA og Kina, sier Norges forhandlingsleder i Cancun, Audun Rosland.

Etter fiaskomøtet i København, og manglende fremskritt i samtalen gjennom 2010, var det ikke mange som trodde at det kunne finnes noen enighet i klimaforhandlingene i Cancun. Likevel ble det en avtale, der viktige beslutninger ble tatt innen finansiering, skog, utslippsreduksjoner og klimatilpasning. Et rammeverk for en forpliktende, internasjonal avtale kom på plass.

– Mye av grunnen til det var måten Mexico gjennomførte hele 2010 på. De brukte mye ressurser på å bygge tillit, og fikk til åpenheten mellom forhandlingspartnerne som manglet helt i København, forteller Rosland.

GEOPOLITIKK

Forhandlingene handler ikke lenger bare om miljø. De har blitt en arena for de store, geopolitiske spørsmålene om fattigdomsbekjempelse, makt og fordelig av ressurser.

– Problemet som skal løses er det alvorligste miljøproblemet av alle, den

lom i-land og u-land. Det holder ikke at i-land alene tar reduksjoner, det vil ikke bli nok til å begrense oppvarmingen, sier Rosland.

GA OG TOK

Han mener det ikke lenger finnes noen «stor, stygg ulv» etter Cancun. Alle land omfavnet vedtaket fra forhandlingene, unntatt Bolivia, som ønsket et sterkere vedtak på utslippskutt og utelukkelse av bruk av markedsmekanismer.

– Alle har gitt ganske mye, og fått en del. Dette kan gi et positivt momentum til å få til en bindende avtale i Sør-Afrika i år, men det er viktig å opprettholde balansen i avtalen. Norge må fortsette å ha en brobyggerrolle i disse forhandlingene. Norges viktigste rolle er å presse frem skjerpede utslippsmål slik avtalen åpner for, sier Norges sjefsforhandler.

Han mener Naturvernforbundet fremover bør fortsette å bidra til en god nasjonal klimapolitikk, og samtidig fortsette å være en konstruktiv samarbeidspartner i klimaforhandlingene.

– Norge har relativt stor innflytelse, men det er ikke alltid slik at vi kan gå hardt ut og snu USA og Kina, sier han med glimt i øyet.

Alt er nevnt,
ingenting er
glemt, ingenting
er endelig
bestemt.

Disse FANTASTISK kule, økologiske, FAIRTRADE sertifiserte *underbuksene* samt Skandinavias største utvalg av FAIR TRADE produkter, finner du hos friends Fair trade i storgata 36. midt i **HJERTET** av **Oslo**. kom innom og ta en titt da vel

Friends
Fair Trade

For mer info sjekk ut

www.fft.no

En rettferdig og miljøvennlig butikk, nettbutikk og distributør

Storgata 36 B, 0182 Oslo

Telefon: 21 38 50 00

E-post: info@friendsfairtrade.no

Mandag - Fredag 10-18

Lørdag 11-17

Søndag 12-17

PÅ SPORET AV TAPTE ULVER

Ulvespor i Flendalen, Hedmark.

FOTO: TOR BJARNE CHRISTENSEN

**TRUEDE
ARTER**

Et ulvespor slynger seg over en innsjø i Ytre Rendalen, på vei mot en elg ulvene felte for noen dager siden. Osdalsparet vet ikke at de står øverst på jegernes liste i årets omstridte ulvejakt. De vet heller ikke at noen lever av å følge sporene de setter.

LEVER AV Å SPORER

Osdalsparet er ikke bare en viktig del av naturen, ulvene betyr også mye for bedrifter som lever av ulvesporing og villmarksturisme. Når ulvene skytes, blir det ingen spor å følge.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

FOTO: TOR BJARNE CHRISTENSEN

Fakta

Ulv (Canis lupus)

- Status: Kritisk truet (Rødlisten 2010)
- Bestand i Norge: 33-39 dyr
- Del av sørskandinaviske bestand: 252-291 dyr
- Norsk bestandsmål: 3 ynglinger i året
- Lengde: 90-140 cm, hale 35-50 cm
- Vekt: 25-50 kilo
- Levealder: 12-16 år

– Stans! Her har det vært ulv! Sporfinner Erling Mømb åpner bildøren og kikker ut i snøen.

– Sporene er helt ferske. Det er ikke lenge siden ulven var her, slår han fast.

Bilen setter seg i bevegelse, og vi fortsetter innover den smale skogsbilveien. Lenger nede i dalen ligger tåken som et tungt lokk, men her letner det. Det gnistrer fra frosne greiner, der den lave solen leter seg frem. Grovkornede snøkrystaller og perler av is glitrer i et spekter av farger, nesten som små julekuler.

Så stanser vi igjen. Denne gangen er det spor etter jerv. Slik går ferden innover i skogen, for her er det ikke langt mellom rovdyrsporene.

SPORER ULV MED TURISTER

Oddvar Olsen i Spydspissen Villmarksopplevelser og Thomas Nilsen i Turgleder lever av å ta med turister på ulvesporing og andre turer i skog og mark. I begynnelsen av mars skal de ha et seminar, der nettopp sporing etter ulv er en viktig del av programmet. Det blir det trolig ikke noe av. Ingen ulv, ingen ulvesporing.

– Vi kommer til å tape penger når ulvene blir skutt. Hvert år har vi gjester fra mange land i Nord-Europa, og de kommer for å oppleve ulv på nært hold. Hvorfor skal saue næringens interesser veie tyngre enn våre, spør Olsen, som også er leder i Naturvernforbundet i Midt-Østerdalen.

– Jeg tror vi kommer til å miste flere kunder. Noen utlendinger sier at de ikke vil komme fordi folk skyter ulv her, sier Nilsen.

FRA PARIS OG LONDON FOR Å SE KADAVER

Vi er på vei inn i Flendalen i Ytre Rendalen, midt i Hedmark, for å se på en elg ulvene har felt. Her finnes det ulv, jerv, gaupe og

bjørn. Og det er godt med elg og småvilt. På vei over et hogstfelt dukker det plutselig opp fire høyst levende elger på den ene siden av veien. Tre andre løper spenstig nedover lia på den andre siden. At ulven greier å felle så

E DØDSDØMT ULV

– TAR IKKE SAU

2010 var et godt år for ulven. I fjor ble det født valper i tre flokker. For første gang ble bestandsmålet nådd, og da ble også kravet om ulvejakt reist. Det ble vedtatt en jaktkvote på tre dyr, utenfor ulvesonen. Da ble alles øyne rettet mot Osdalsparet, som er det eneste kjente ulveparet utenfor ulvesonen. Sterke røster i bygdene her har bedt om å felle ulv for å begrense tapene av sau, men ulvene her tar ikke sau, og jakten vil ikke redusere bøndernes tap.

– Her i Ytre Rendalen er det nesten ikke skader på sau, ganske enkelt fordi det knapt er sau i området. Det er streifdyr som tar seg over til vestsiden av Glomma som tar sau. Slike dyr vil fortsette å komme fra Sverige, uansett hvor mange ulver vi skyter i Norge. Ulvene her i Flendalen gjør ingen skade, sier Mømb, som sitter i styret i Naturvernforbundet i Midt-Østerdalen.

TROR PÅ ULVETURISME

Lenger nede i dalen ligger Storsjøen. Ryktene skal ha det til at den russiske ulven Ivan ble dumpet her. Men sjøen er også viden kjent som skueplass for ulv. Da Gråfjell-flokken holdt til her på begynnelsen av 2000-tallet, var Storsjøen blant de sikreste stedene for å se ulv i hele Europa. Ryktet spredde seg, og folk valfartet hit – inntil ulvejakt satte en stopper for det hele i 2005. Det samme skjedde i fjor. Da kom det folk hit helt fra Skottland for å få et glimt av de sjeldne dyrene.

– Her i Rendalen har vi intakt norsk natur. Her er det store muligheter. Økoturisme er den mest lønnsomme formen for turisme – og vi har det turistene etterspør. Mulighetene er enorme, hvis man bare slutter å se på ulven og de andre rovdyrene som et problem, sier Olsen.

MENS ULVEN RASKER OVER ISEN

Før vi forlater Flendalen går vi ut på en liten innsjø. En ulv har tatt seg over her i løpet av natten. Kanskje var den på vei til elgkadaveret? Kanskje var den på jakt etter et nytt bytte? Når du leser dette, er sjansen stor for at ulvene her er skutt. Natur & miljø gikk i trykken før jakten begynte, da ulvene fortsatt satte spor. Lykkelig uvitende om hva morgendagen måtte bringe.

FOTO: TOR BJARNE CHRISTENSEN

store og mektige dyr er vanskelig å forstå, men vi skal snart finne håndfaste bevis.

Ved et grantre, rett ved veien, ligger elgen, omkranset av spor etter ulv og jerv. Skjønt det er ikke stort som minner om elg.

Bare skinn, og knapt nok bein. Skinnet er helt renspest, men ikke ødelagt.

– Det er dette folk fra Paris og London vil se. For dem er det en stor opplevelse å komme på et slikt kadaver, sier Olsen.

FOTOKONKURRANSEN - TEMA: VINTEREVENTYR

Vinterens fargespill får fullt utløp i vinnerbildet. Vi takker for mange gode bidrag, og oppfordrer dere til å fortsette å sende inn gode bilder til Natur & miljø.

Bli med i fotokonkurransen!

Neste tema: Vintereventyr

Alle premierte får en ryggsekk fra Norges Naturvernforbund.

Vinneren får i tillegg et bokgavekort på 500 kroner.

Alle innsendte bidrag blir også med i Norges Naturvernforbunds julekortkonkurranse. Vinnerne her får sitt bilde på Naturvernforbundets julekort 2011. Vinnerne annonseres i Natur & miljø 5-2011.

Slik kan du delta:

- Send maksimum tre bilder i jpg-format til redaksjonen@naturvern.no.
- Hvis størrelsen på den samlede e-posten overstiger 10 Mb, kan det hende den ikke kommer frem. Del gjerne opp forsendelsen i flere e-poster.
- Skriv «fotokonkurranse» i emnefeltet.
- Skriv gjerne et par ord om hvor bildet/bildene er tatt, sammen med navn og adresse.
- Bildet/bildene må være hos oss innen 25. mars 2011.
- Av praktiske årsaker tar vi kun imot digitale bilder, sendt på e-post.
- NNV forbeholder seg retten til å bruke innsendte bilder til Naturkalenderen 2012.

Vinner: Helge Sunde fra Åsane i Bergen tok dette stemningsfulle bildet på Lønahorgi på Voss. Et sant vintereventyr i snø og sol.

Premiert: Kristin Nordli fra Oslo fant dette vindskeive treet i Bjørkelia i Trollheimen.

Premiert: Matthieu Vallée fra Oslo har vært i Frognerkilen og tatt vintertempen.

GYRI OG ARILD

Gyri Solumsmoen og Arild Solli har kjøpt et hus med gamle vinduer og oljefyr. Nå får de hjelp av energirådgiver Dag Arne Høystad til å bli oljefri.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

Gyri og Arild er som huskjøpere flest. De ønsker å pusse opp, og de vil gjerne finne gode energiløsninger, slik at de både sparer miljøet og lommeboka. Men hva skal de gjøre? Skal de satse på varmepumpe, pelletsovn, vedovn, eller skal de beholde oljefyren, som har holdt huset godt og varmt i 40 år?

VIKTIGE VALG

For den som skal orientere seg i jungelen av oppvarmingsløsninger gjelder det å holde tunga rett i munnen, for det finnes mange alternativer på markedet. Spør du dem som skal selge, tales det like varmt for det meste. I tillegg er det viktige valg du tar, valg du og huset skal leve med i mange tiår.

Asker kommune har kommet innbyggerne sine til unnsetning. Alle som ønsker det får gratis energirådgivning og hjemmebesøk av energikonsulent Dag Arne Høystad. Natur & miljø var med da han besøkte Gyri og Arild.

– For oss har det vært viktig å gjøre gode valg fra starten, men vi visste ikke helt hva vi skulle satse på, forteller de to.

BYTTER VINDUER OG ISOLERER LOFT

Huset er fra 1971 og er utstyrt med den tidens isolasjon, vinduer og oppvarming. Fra oljefyren i sokkeletasjen går det rør, som forgrener seg til radiatorer i alle rom. Vinduene er to lags vippevinduer, av den sorten man hadde før de såkalte husmorsvinduene kom.

Etter et møte med energikonsulent Høystad på kommunehuset, fikk prosjektet en retning. De har installert balansert varmegjenvinning, slik at inneluften byttes ut samtidig som varmen sendes i retur. Noen av de gamle vippevinduene er også erstattet med trelags energiglass.

Nå skal flere vinduer byttes ut, og de skal etterisolere loftet. Deretter gjenstår det store valget. Hva gjør de med oljefyren?

ERSTATTER 3000 LITER OLJE

– Vi har sett på en luft til vann-varmepumpe og fått et tilbud på 130 000 kroner. Den skal ifølge forhandleren kunne kutte oppvarmingskostnadene med 15 000 kroner i året, forteller Arild.

Varmepumpen henter energi fra luften ute og varmer opp vann som transporteres rundt i huset. De gamle radiatorene kan fortsatt brukes, og Arild og Gyri har

også planer om la varmepumpen forsyne gulvet i gangen nede med vannbåren varme. Systemet vil erstatte forbruk av cirka 3000 liter fyringsolje, noe som tilsvarer 28 500 kilowattimer strøm og nesten 8000 kilo CO₂.

LAGER ENERGIPLAN

Høystad er ikke i tvil om hva han vil anbefale.

– Isolering av loftet og vinduene er det viktigste. Hvis de i tillegg bytter ut oljefyren med en varmepumpe, får de en veldig god løsning, sier han.

VIL BLI OLJEFRI

Fakta

Dette kan du gjøre

- Enkel etterisolering av loft, fra 10 til 30 cm: Gir 20-25 % redusert oppvarmingsbehov
- Bytte vinduer: Gir 30-40 % redusert oppvarmingsbehov
- Balansert ventilasjon: Gir 25-50 % av energien til oppvarming av rom
- Bruk sparepærer: Gir 70-80 % reduksjon i forbruket til belysning
- Kjøpe varmepumpe: Fra 15 000,- og oppover. Pris i bruk: mellom 30-42 øre/kWh
- Kjøpe rentbrennende vedovn: Fra 4 000,- og oppover. Pris i bruk: 50 øre/kWh

KILDE: NORGES NATURVERNFORBUND

mingsbehovet reduseres til et minimum, eller så kjøper du en effektiv og miljøvennlig oppvarmingsløsning, kombinert med en enklere isolering.

– Hvis du vil være ekstra miljøvennlig kan du gjøre begge deler, men da sparer du ikke penger, sier Høystad.

10-15 GASSKRAFTVERK

Høystad forteller at potensialet i energieffektivisering i bygg er enormt.

– Hvis du etterisolerer loftet, sparer du strøm nok til å kjøpe elbil ett år, sier Høystad.

– Hvis alle gjør som Gyri og Arild i eksisterende bygg, samtidig som det innføres høyere krav til nye bygg, kan vi frigjøre 40 terawatt strøm. Det tilsvarer hele Danmarks energiforbruk, eller ti-femten gasskraftverk, sier Høystad.

ASKER HAR EGET KLIMAPANEL

Asker kommune har tatt mål av seg å redusere energiforbruket og klimagassutslippet i kommunen med 20 prosent innen 2020. Kommunen har et eget klimapanel, som tok initiativ til prosjektet med energirådgivningen. Høystad fikk jobben fordi Naturvernforbundet vant anbudskonkurransen.

Med Gyri og Arilds innsats er kommunen et lite skritt nærmere.

Etter besøket skal Høystad lage en energiplan, hvor han setter opp de aktuelle tiltakene, hvilken effekt de har og hvilke besparelser de vil gi.

– Vi kommer nok til å satse på varmepumpen, sier Gyri og Arild etter besøket fra energikonsulenten.

KULDEN GA TRAVLE DAGER

Høystad, som også jobber i Norges Naturvernforbund, har travle dager. Vinterens kulde og høye strømpriser har aktualisert energieffektivisering, og det er mange som ønsker råd fra Høystad.

Gyri Solumsmoen og Arild Solli viser frem oljefyren i sokkeletasjen. Planen er å bytte den ut med en luft til vann-varmepumpe.

– Selv driver jeg ut fra miljøhensyn, men det er ikke bare det som er motivasjonen hos de som tar kontakt. De fleste investerer i energieffektivisering for å spare penger, og for å få bedre komfort, forteller Høystad. Han forklarer at det hovedsakelig er to veier en kan gå. Enten satser du på så god isolasjon at oppvar-

FOTO: TOR BJARNE CHRISTENSEN

Meld inn hele familien

Med et familiemedlemskap kan hele familien bli medlem for kun 420 kr i året.

**Norges
Naturvernforbund**
Friends of the Earth Norway

Les mer på www.naturvernforbundet.no/medlem

Ett barn kan få gratis Miljøagentmedlemskap

Send oss din e-postadresse til medlem@naturvernforbundet.no
og vær med i trekningen av kokeboken «Se Torsken» !

**Norges
Naturvernforbund**
Friends of the Earth Norway

Bli Naturvenn

og støtt arbeidet for å bevare natur og miljø!

Som Naturvenn (fast giver) gir du et fast gavebeløp på 125 kr i måneden i støtte til Naturvernforbundets arbeid for natur og miljø.

Les mer på www.naturvernforbundet.no/naturvenn/ eller du kan kontakt oss på e-post giver@naturvernforbundet.no eller telefon 23 10 96 33

Send SMS med kodeord NATURVENN til 2077
Vi sender deg informasjonen du trenger i posten

**Norges
Naturvernforbund**
Friends of the Earth Norway

**Gjør
2 bra ting på
en gang!**

**-SPAR PENGER
-VERN NATUREN**

Med en Naturvernkonto i Cultura Bank kan du spare penger og samtidig støtte Norges Naturvernforbund.

Vil du vite mer?
Ring **22 99 51 99**
eller se:
naturvern.culturabank.no

**Norges
Naturvernforbund**
Friends of the Earth Norway

Et etisk alternativ
**CULTURA
BANK**

Hvert år utbetales det
nesten **3.000 milliarder kroner**
i forsikringserstatninger i Europa.
Ja, du leste riktig.

Miljøvennlig skadeinnkjøp

Det utbetales omtrent et helt oljefond årlig. Hvor tar disse pengene veien? Jo, de blir brukt til reparasjoner, vedlikehold, nyanskaffelser og forbruk. Helt uten å stille krav til aktiv miljøinnkjøp og rådgivning. Det gjør **WaterCircles** noe med. Vi gir råd og stiller krav til aktivt miljøinnkjøp ved skade. Dermed hjelper vi deg med å tenke nytt og fremtidig når du allikevel trenger det. Du bidrar til et bedre miljø ved å velge **WaterCircles**.

Ønsker du å bidra? Ta kontakt med oss nå for et uforpliktende tilbud. Da har du allerede gjort en handling mot et bedre miljø.

Vi tar ansvar for et bedre miljø

Miljøarbeidet kombinerer vi med bedre service og lavere priser.

Som kunde i **WaterCircles** tilbyr vi gratis medlemskap i *Norges Naturvernforbund*. I tillegg går deler av premien til et veldedig formål utvalgt av *Norges Naturvernforbund*. Og, det er du som bestemmer hvilket av formålene du vil at ditt bidrag skal gå til.

WaterCircles
Forsikring for deg og din fremtid

67 20 60 50

www.watercircles.no

MEDLEMSBUTIKKENS FEBRUAR SALG

Sjekk også vår nettbutikk: www.naturvern.no/butikk

Skitrekk med logo

Romslig og solid skipose med plass til minst to par ski og staver.

**Før 450
Nå 200**

**TILBAKE
PÅ LAGER**

80,-

Fugleskremmer

Klistremerker med rovdyrsluetter som settes på vinduet for å hindre at fuglene flyr inn i det.

NYHET

Jeger i Svalbards villmark

**TILBUD:
Nå 449**

Skal du kjøpe ei bok om natur og friluftsliv denne vinteren, er det ikke mer å tenke på. Journalist Julie C. Knarvik og fotograf Sverre Chr. Jarild har fulgt Tommy Sandal i to år, og har i denne boka dokumentert tilværelsen hans i ord og bilder.

Fuglekaske Meis og Fuglekaske Stær

Fin fuglekaske av ubehandlet norsk furu. Velg mellom byggesett for meisekasse eller for stærkasse. Byggesettene kommer flatpakket med tilhørende spiker, skruer og ståltråd. Med en bruksanvisning og gode tips om opphengning og vedlikehold.

SE FUGLEUNGENE

130,-

**EN AV VÅRE MEST POPULÆRE
PLAKATER**

62,-

Vinterfugl plakater

Plansje som viser alle standfugl du kan møte i nærmiljøet. Både vanlige og litt mer uvanlige arter. Navn på artene og forklarende tekst er med på plakaten. Størrelse 42 x 61,6 cm

**1/2
PRIS**

SALG

DIVERSE FAIRTRADE-PRODUKTER

Se naturvern.no/butikk eller ring 940 02 300

60 pr stk

Puslespill

ENG viser Nordisk Eng med et mangfold av dyr. 20 brikker

FISK viser vanlig norske fiskearter, sjøfugl og sjødyr i naturlig habitat. 60 brikker

FUGL viser 49 ulike fuglearter. Kan du finne riktig navn på alle? 49 brikker
Størrelse 28,5 x 36,5 cm. Norskprodusert av resirkulert papp og miljøsertifisert papir

BESTILLING

Alle de oppgitte priser er medlemspriser. Andre betaler ca 25% mer.
Faktura/porto/eksp. 89 kroner. Ved bestilling i nettbutikken med kort, kun 49 kroner.
ALLE PLAKATER SENDES GODT EMBALLERT I RULL!

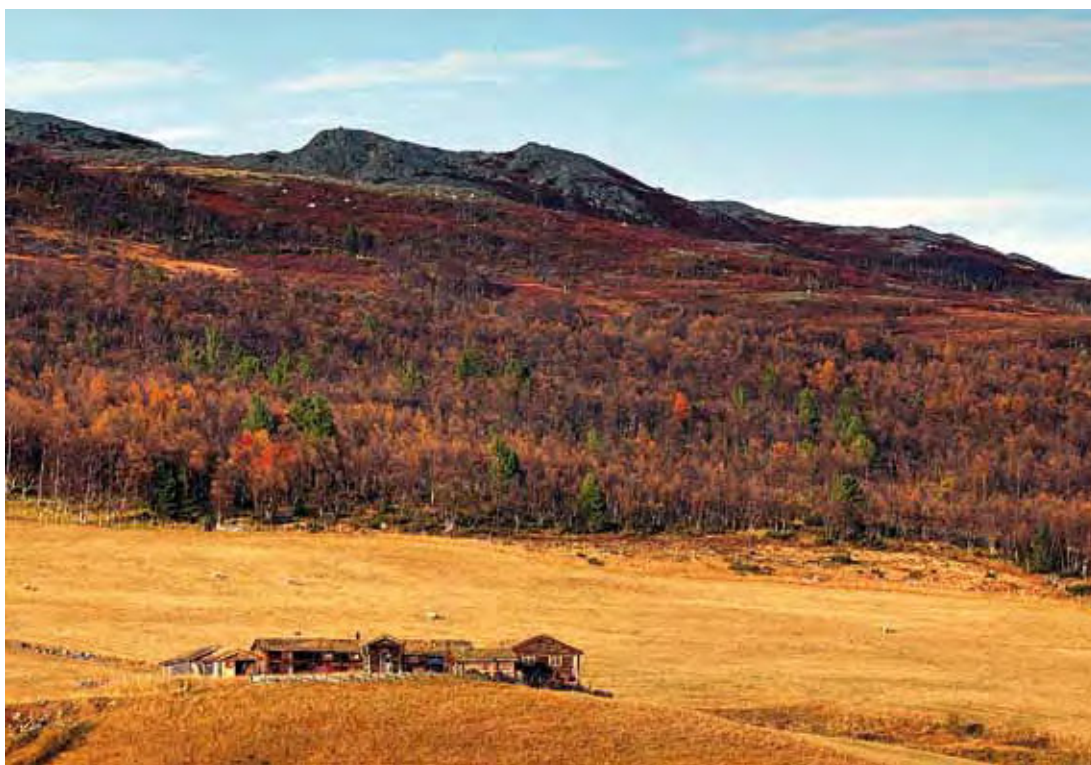
FORNAVN		ETTERNAVN	
ADRESSE			
POSTNUMMER		POSTSTED	
MEDLEM JA ☐ NEI ☐		E-POST (VALGFRITT)	

Jeg bestiller ☐ Naturkalenderen 2011 Lofoten á 150 kr. stk. (medlemspris)

ANTALL	VARENAVN
ANTALL	VARENAVN
ANTALL	VARENAVN
ANTALL	VARENAVN

Kupongen sendes til Norges Naturvernforbund, Salgsavdelingen, Torvgata 1, 3770 Kragerø. Vi sender deg varene med A-post innen to arbeidsdager, med faktura i pakken.

TRUET TRØNDERSK

Seter. (Foto: Tor Magne Benjaminsen)

Hubro. (Foto: Espen Lie Dahl)

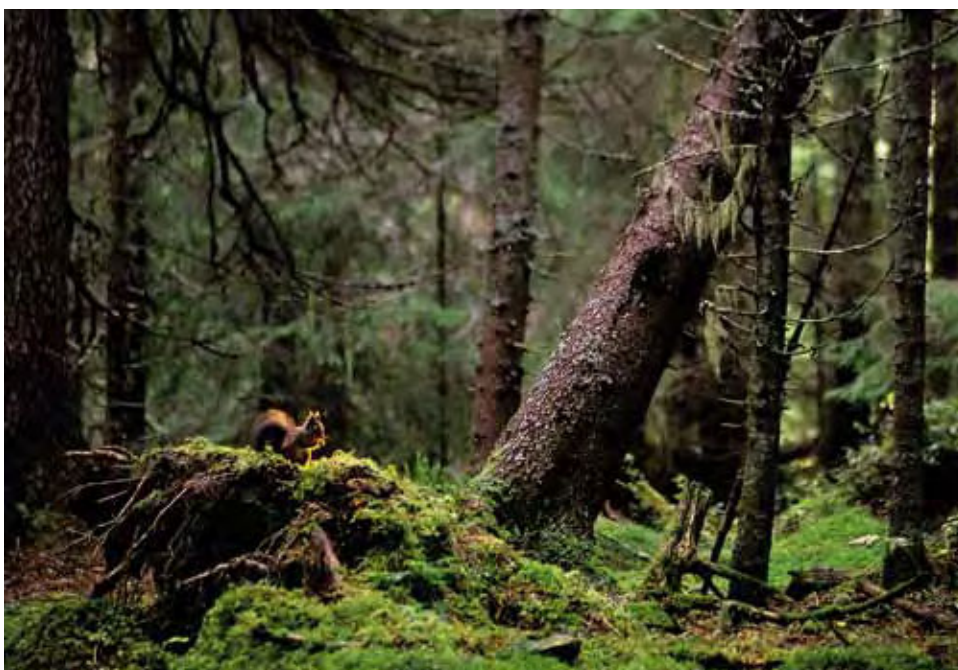

Brunbjørn.
(Foto: Anders Todal Jenssen)

Naturvernforbundet har, sammen med Bio-Foto Midt-Norge, lansert fotoutstillingen «Truet trøndersk natur». Utstillingen åpnet i januar på Foto Schrøder i Trondheim, og vil i løpet av året stilles ut mange steder i trøndelagsfylkene. Natur & miljø kan presentere disse utdragene fra utstillingen.

I alt fem bilder ble premiert på utstillings-åpningen, og disse bildene er blant dem.

– Vi håper at utstillingen er til inspirasjon både for de som tar viktige beslutninger om bruk av naturområder, for de som jevnlig bruker naturen som rekreasjon og for de som kan tenke seg å bli bedre kjent

Ekorn i skog. (Foto: Dag Røttereng)

Oter. (Foto: Odd Larsen)

med naturen i Trøndelag, sier Hallgeir Frøseth Opdal i Naturvernforbundet i Trøndelag.

Utstillingen skal videre til biblioteket i Trondheim, Steinkjer, Ørland, Malvik, Stjørdal, Levanger, Verdal, Namsos, Melhus, Orkdal, Oppdal og Røros.

LEDERS HJØRNE

Nøkkelen

For noen uker siden var jeg på ski i Stilla, rundt nullpunktet der Alta-aksjonene skjedde for 30 år siden. Sammen med en venn og naturvernkollega leita vi etter nøkkelen til lenkejengen fra Norgeshistoriens største miljøslag.

En iskald, mørk vintermorgen i Alta for 30 år siden. Politiet står oppmarsjert, klare til å fjerne tusen elvereddere. Flomlysene bryter nattemørket. Megafonene har problemer med å bryte gjennom aksjonistenes stille sang for elva. På kvel-den er det over. Vinkelsliperne skar som kniv i smør gjennom lenkene. Skikollegaen satt på en høyde og bivånet politiets aksjon. I lomma hadde han nøkkelen til lenkene. Da alt var over kasta han den i snøen, i fortvilelse og sinne.

I over ti år hadde samer og naturvernere gjort alt for å forhindre et statlig overgrep mot vår egen urbefolkning og ei umistelig elv, men regjeringen ville ikke høre.

Tapet i Alta var likevel ikke uten seier. Gjennom Alta-kampen lærte Norge, den tunge veien, å vise større respekt for samene, vår egen urfolksgruppe. I 1989 åpnet kong Olav Sametinget – og det går en tråd fra Stilla til Karasjok der Sametinget står i dag. Flere vassdrag ble vernet og flere kraftutbygginger er stanset som en følge av Alta.

I år, 30 år etter slaget i Stilla, skal regjeringen på nytt ta stilling i en avgjørende miljøsak. Skal det bores etter olje utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja eller ikke? Saken er minst like viktig som Altaelva var. Her er fantastiske fornybare ressurser. Den siste store torskebestanden i verden

har fødestua si her. Vi finner store sjøfuglbestander og et av de største korallrevne i verden.

Oljen som ligger i de mest sårbare havområdene må få ligge i fred. Rapporter viser hvordan en oljeulykke kan gi omfattende skader på store deler av den nordnorske kysten. Samtidig presenteres dystre klimaspådommer for kloden om vi ikke holder mer olje og gass i bakken.

Nye utredninger og ny kunnskap om utbyggingen i

Det er ikke godt nok å angre to år etter utbyggingen. Den riktige avgjørelsen må tas i riktig tid denne gangen.

Alta snudde verken regjeringen eller Stortinget. Det var gått prestisje i saken. Tidligere statsminister Gro Harlem Brundtland angret for

sent. To år etter åpningen av kraftverket, kom innrømmelsen. Utbyggingen var ikke nødvendig.

Mye ser annerledes ut i etterpåklokskapens lys. Demningen i Alta, for eksempel. Det er ikke godt nok å angre to år etter utbyggingen. Den riktige avgjørelsen må tas i tide denne gangen. Kjære statsminister, om du leiter etter nøkkelen til løsninga utenfor Lofoten, slå på tråden. Jeg har en viss trening etter leteaksjonen i Stilla.

Lars Haltbrekken

Leder, Norges Naturvernforbund

INGEN PREIKESTOLEN NASJONALPARK?

Det ser mørkt ut for Naturvernforbundets forslag om nasjonalpark i området rundt den kjente Preikestolen i Lysefjorden i Rogaland. To av tre kommuner er kategoriske motstandere av nasjonalpark.

Det kom fram på et møte i januar. Olav Nord-Varhaug fra Direktoratet for naturforvaltning gjorde det der klart at planene

var avhengige av støtte fra kommunene i området.

- Direktoratet for naturforvaltning har verken planer eller mandat til å opprette nasjonalpark i Preikestolområdet, sa Nord-Varhaug.

Forsand og Hjelmeland kommune er motstandere av nasjonalpark.

- Det er to kommuner med til sammen 5000 innbyggere, som dermed blokkerer et forslag om å verne et unikt naturområde i nærområdet til Stavanger og Sandnes.

Stavanger Høyre har programfestet at de ønsker nasjonalpark, forteller daglig leder Erik Thoring i Naturvernforbundet i Roga-

land.

Thoring er overrasket over at Direktoratet inntar en så konsekvent holdning.

- De vil ikke ta initiativ til flere nasjonalparker når nasjonalparkplanen fra 1993 blir sluttført. Det kan være på sin plass å supplere nasjonalparkplanen med en ny. Det er mye fjellnatur som er vernet, mens det nesten ikke finnes nasjonalparker langs kysten, sier Thoring.

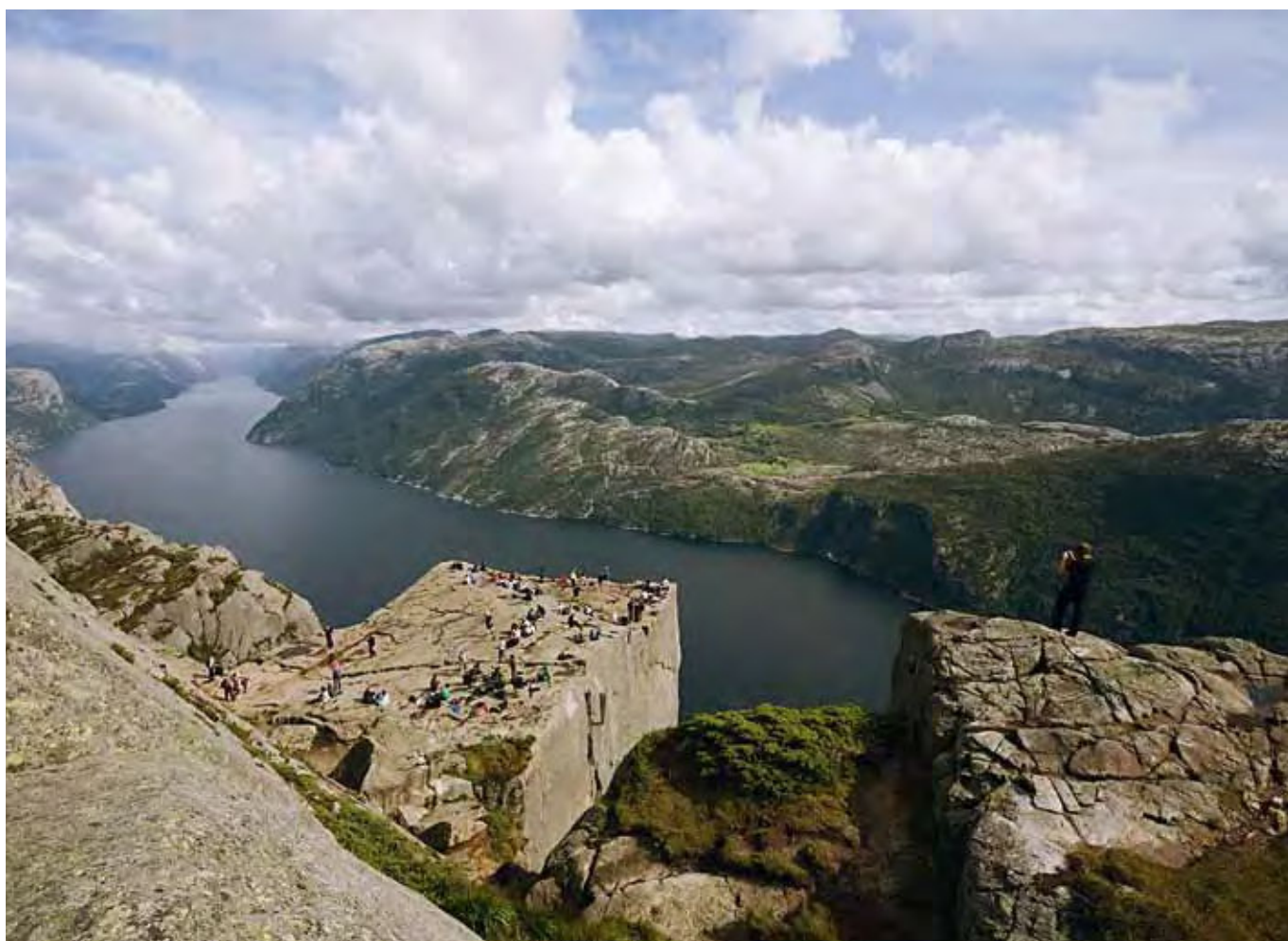

FOTO: OLEG KOZLOV/ISTOCKPHOTO.COM

Det blir sannsynligvis ingen nasjonalpark ved Preikestolen i denne omgang.

Miljøpris til Schulze

Naturvernforbundets Per Erik Schulze fikk Kragerø kommunes miljøpris for 2010. Prisen ble overrakt på et arrangement på Jomfruland i desember. Solfrid Rui Slettebakken, varaordfører i Kragerø som delte ut prisen, sier at hun er svært glad for å kunne gi ham miljøprisen. Tildelingen begrunnes med hans betydelige innsats i Kragerø for miljøet, for framtidsrettede næringsaktiviteter og for kunnskapsformidling.

– Vi ser virkelig hvilken ressurs denne mannen er, både for administrasjonen og for politikere i kommunen, og det er en ære å tildele ham denne prisen, sier hun.

Schulze får prisen for å ha skaffet arbeidsplasser til kommunen, arrangert seminarer og satt i gang ålegressprosjekt. Han har også satt fokus på vannkvalitet i havnebassenget, satt i gang oppbygging av bestandene av torsk og hummer gjennom oppsyn og verneforslag og deltatt i kommunens marine komité. Tyvfiske har også fått mer fokus takket være ham, sa Slettebakken.

Får du aldri det julekortet du ønsker deg? Nå har du sjansen til å ta det selv.

– Vi inviterer alle fotoglade med i konkurransen om å ta bilder til våre julekort, sier Aino Bogetvedt i Naturvernforbundet.

Naturvernforbundet er ute etter bilder der fotografen greier å skape julestemning av det naturen har å by på. Alle som er med i Natur & miljøes ordinære fotokonkurranse vil bli tatt med i vurderingen. I oktober kåres fem vinnere, som får æren av å stå bak Naturvernforbundets julekort 2011. Julekortene vil bli solgt i nettbutikken, og inntektene går til Naturvernforbundets arbeid.

– Er du med på dette, støtter du oss i kampen for norsk natur, sier Bogetvedt.

De fem vinnerne får en gavepakke med årets julekort, i tillegg til Naturkalenderen 2012. Vinnerne blir offentliggjort i Natur & miljø nr. 5-2011.

Fakkeltog mot oljeboring i Oslo

9. mars er det fakkeltog mot oljeboring i Lofoten, Vesterålen og Senja. Toget går fra Jernbanetorget klokken 18.00 og ender opp foran Stortinget, hvor det blir appeller og kulturinnslag, der blant andre Mari Boine deltar.

– Vi skal markere den store motstanden det er i Oslo mot oljeboring i disse sårbare områdene, sier Audun Randen Johnson, energirådgiver i Norges Naturvernforbund.

Fakkeltoget arrangeres av Folkeaksjonen oljefritt Lofoten, Vesterålen og

Senja, Naturvernforbundet og Natur og Ungdom.

– I Lofoten skal vi satse på fiskeri, natur og turisme – og ikke på olje og forurensning. Vi håper og tror på en stor mobilisering i denne saken, sier Randen Johnson.

Regjeringen har sagt at den vil avgjøre om det skal åpnes for å konsekvensutrede oljeboring i Lofoten, Vesterålen og Senja før påske. I perioden frem til det har Folkeaksjonen og miljøbevegelsen en rekke arrangementer. 19. og 20. februar er det vardebrenning og markeringer over hele landet.

**Norges
Naturvernforbund**

Friends of the Earth Norway

Grensen 9b, 0159 Oslo, Norge
Tlf: 23 10 96 10, faks: 23 10 96 11

E-post: naturvern@naturvernforbundet.no

Internett: www.naturvernforbundet.no

Kontingent: Hovedmedlem 200,- første år, så 350,-

Pensjonister og studenter: 100,- første år, så 175,-

Familiemedlemskap: 300,- første år, så 420,-

Student-/pensjonistfamilie: kr 200,-

Livsvarig medlemskap: kr 7000,-

Medlemmer av Norges Naturvernforbund er automatisk medlem av det lokal- og fylkeslag vedkommende sokner til.

ØSTFOLD: E-post: ostfold@naturvernforbundet.no. Leder: Pål Bugge, Tlf: 905 57 157

OSLO OG AKERSHUS: Tlf: 22 38 35 20, Faks: 22 71 63 48, E-post: noa@noa.no Kontaktperson: Gjermund Andersen

HEDMARK: E-post: hedmark@naturvernforbundet.no. Kontaktperson: Hege Sjølie
Tlf: 907 90 575

OPPLAND: E-post: oppland@naturvernforbundet.no Leder: Bjørn Frøsaker. Tlf: 974 83 205

BUSKERUD: Tlf: 32 75 05 04

E-post: buskerud@naturvernforbundet.no.

Fylkessekretær: Per Øystein Klunderud

VESTFOLD: E-post: vestfold@naturvernforbundet.no. Fylkessekretær: Hans I. Nesse.
Tlf: 33 31 33 42

TELEMARK: Tlf: 35 55 79 54.

E-post: telemark@naturvernforbundet.no

Leder: Tormod Svartdal

AUST-AGDER: E-post: austagder@naturvernforbundet.no

VEST-AGDER: E-post: vestagder@naturvernforbundet.no. Fylkessekretær: Peder Johan Pedersen. Tlf: 456 05 646

ROGALAND: Tlf: 51 52 88 11, Faks: 51 52 88 15

E-post: rogaland@naturvernforbundet.no

Daglig leder: Erik Thoring

HORDALAND: Tlf: 55 30 06 60, Faks:

55 30 06 50, E-post: hordaland@naturvernforbundet.no. Daglig leder: Nils Tore Skogland

SOGN OG FJORDANE: E-post: sognfjordane@naturvernforbundet.no. Leder: Hans-Christian Hansen. Tlf: 482 03 226

MØRE OG ROMSDAL: E-post: moreromsdal@naturvernforbundet.no. Leder: Øystein Folden, Tlf: 71 53 33 31, 918 12 542

SØR-TRØNDELAG: Tlf: 73 51 52 24, Faks:

73 51 27 27 E-post: sortrondelag@naturvernforbundet.no. Regionssekretær: Hallgeir F.

Opdal, e-post hol@naturvernforbundet.no

NORD-TRØNDELAG: E-post: nordtrondelag@naturvernforbundet.no. Leder: Børge Wahl, Tlf: 414 09 549. Regionssekretær: Hallgeir F. Opdal, tlf 73 51 52 24

NORDLAND: E-post: nordland@naturvernforbundet.no Leder: Erling Solvang, Tlf.: 952 54 075

TROMS: E-post: tromso@naturvernforbundet.no

FINNMARK: E-post: finnmark@naturvernforbundet.no Leder: Vera Eriksen, tlf. 920 32 112

BARENTSHAVKONTORET: Kontaktperson: Gunnar Album. E-post: album@online.no, Tlf: 75 77 84 10, Faks: 75 77 84 74

NATUR OG UNGDOM: E-post: info@nu.no, Tlf: 23 32 74 00, Faks: 23 32 74 10. Web: www.nu.no. Leder: Ola Skaalvik Elvevold

Ta kontakt med organisasjonsavdelingen dersom listen skal endres. Tlf. 23 10 96 33.

E-post: medlem@naturvernforbundet.no

Debatt

Fjellrevprosjektet

(FOTO: JON ØSTENG HOV)

Norsk institutt for naturforskning (Nina) og Norges Naturvernforbund lar sjelden en anledning gå fra seg til å fortelle om hvor vellykket deres arbeid med å redde fjellreven er. At en har klart å avle frem et relativt stort antall fjellrevvalper i fangenskap på Oppdal er det ingen tvil om.

Viktigheten av dette skal ikke undervurderes. Hovedmålet er imidlertid, gjennom utsetting av valper, å få levedyktige bestander i de fjellområdene den naturlige hører hjemme. Dette langsiktige målet er ikke nådd. Det er selvfølgelig for tidlig å trekke noen endelig konklusjon om måloppnåelsen, men NRK rapporterte nylig om omfattende valpedød etter utsetting, åpenbart av mangel på mat. I sine årsaksforklaringer og i sine presentasjoner av fjellrevprosjektets utfordringer snakker Nina og Naturvernforbundet nesten utelukkende om problemene med for mange rødrev, klimaendringer og mangel på smågnagere.

MÅ HA MAT

At revetispene må ha jevn tilgang på mat gjennom rovdrydrept rein, skygger både Nina og Naturvernforbundet beklageligvis unna. En slik mattilgang er helt nødvendig for at revetispa skal ha god kondisjon under paring, få store kull og ha tilstrekkelig melk i dieperioden slik at valpene har størst mulig sjanse til å overleve. Når de involverte velger å ikke fokusere på dette er det i åpenbar frykt for å hisse på seg de som driver med tamrein og sau. To grupper som hver for seg har fått alt for stor negativ innflytelse i arbeidet med å ta vare på det biologiske mangfoldet i norsk utmark. Naturvernforbundet har overfor samene vært skuffende taus og vist mangel på faglig integritet.

Det er et paradoks at det står mer om

dette i Vegbok for Hordaland enn det står i Ninas fjellrevrapport og i medlemsbladet til Naturvernforbundet.

I Naturvernforbundet har det heller aldri vært politisk korrekt å stille miljøkrav til samene, slik de har gjort overfor andre grupper som truer miljøet.

HELHETLIG FORVALTNING TRENGS

En samisk reindrift som ikke vil drive i en velfungerende natur med levedyktige bestander av de store rovdyra, blant annet slik at fjellreven kan overleve, er ikke bærekraftig. Jeg skjønner godt at samene ikke vil ha heftet med rovdyra, men de mottar så store årlige overføringer at de burde innrette seg annerledes for ikke å miste allmennhetens sympati fullstendig.

I stedet for å få erstatning for mulige rovdrydrepte rein, burde det gies et generelt tilskudd alt etter hvor mange reproduserende rovdyr som kan påvises innen for visse områder. Det vil sikre fjellreven en bedre mattilgang gjennom vinteren og gjøre den mindre avhengig av smågnagere og tilleggssoring. Dette bør også være en løsning samene kan leve med.

Å drive med langvarig foring av fjellreven for å kompensere for en natur som samene og et hobbypreget sauehold har fått økonomisk statlig støtte for å gjøre om til et eneste stort beiteland nesten uten rovdyr, bør ligge fjernt fra Naturvernforbundets ideologi.

Det er meningsløst å trekke fjellrevproblematikken ut av en helhetlig forvaltning av høgfjellsøkologien. I den forvaltningen hører også de store rovdyra hjemme.

Fjellrevens bedrøvelige status er på mange måter et symbol på 70 års unnfallenhet overfor næringsinteressenes kamp mot rovdyra.

Johan Storm Nielsen

Habilitet hos utredere?

Kommunestyret i Sør-Varanger har stemt over utslippstillatelse for Magnafloc – kunne de ha ventet?

Det er mange grunner til at behandlingen av utslippstillatelsen er en viktig sak, og kommunestyret kunne ha sikret seg informasjon også fra uholdt hold før de bestemte seg. Det valgte de å ikke gjøre.

Habilitetsdiskusjonen ruller etter avstemmingen, men et viktig spørsmål er i liten grad behandlet i avisene: Bør vi stole ukritisk på det en potensiell forurensner som Sydvaranger Gruve (SVG) legger frem? Og hva med habiliteten til de utredere som tjener penger på å gi gruva de svarene som SVG ønsker?

TJENER PÅ SVG

NIVA er et stort norsk institutt med mange gode fagfolk. Som mange andre forskningsinstitusjoner sliter de imidlertid med økonomien og er avhengig av oppdrag. De gikk i fjor med millionunderskudd og trenger (fornøye?) kunder. Havforskningsinstituttet (HFI) er enda større, mer enn tre ganger så stort, og med nærmere 700 tilsatte er HFI det største marine forskningsmiljøet i Norge. De har ingen økonomiske interesser i Bøkfjordsaken, og ved å velge å ikke stå på lønnslista til SVG har de beholdt sin faglige integritet. Det er altså ingen slike grunner til å stille spørsmålsteget ved HFIs habilitet, som det kan være overfor de firma som tjener penger på å jobbe for Sydvaranger Gruve AS. Dette gjelder ikke bare NIVA, men prinsipielt sett også de andre utredere som SVG har bestilt og betalt svarene fra. Men kommunestyret valgte å basere sin behandling bare på det materialet som SVG hadde fått produsert, selv om de hadde et valg. Hvis hensikten er å treffe en riktig avgjørelse kan dette neppe anses for å være spesielt lurt.

FØRE VAR

Tre dager senere kom høringssvar fra HFI. Instituttet advarte og sa at vi ikke kan være sikre på at Magnafloc er ufarlig. Det var neppe uventet, for det samme sa Klima- og forurensningsdirektoratet (KLIF) allerede den 25.10: *Testene gir imidlertid ikke tilstrekkelig kunnskap om utslippets virkning og den faktiske*

(FOTO: GUNNAR REINHOLDTSEN)

Kirkenes sentrum med Bøkfjorden i bakgrunnen.

miljøpåvirkning anses ikke tilstrekkelig dokumentert.” Når man ikke er sikre på at utslippene er ufarlige, så skal ”føre var-prinsippet” tas i bruk. Det betyr å ikke tillate utslipp. Men HFI har også, enda en gang, advart sterkt mot å gi utslippstillatelse for så farlige stoffer som det her er tale om. De mener fremdeles at risikoen med Magnafloc er for stor.

DYTTET ANSVAR PÅ KOMMUNEN

Denne advarselen var neppe helt uventet for de som nektet å se på høringen fra HFI før avstemmingen. Det var ingenting annet å ”tape” på en utsettelse enn et bedre opplyst kommunestyre. Gruva hadde sin midlertidige tillatelse og kunne fortsette som før, og KLIF vil nok vente. Det gjør de fordi de vil legge avgjørende vekt på hva Sør-Varanger mener, og det mener de kommunestyrets vedtak forteller. KLIF har dyttet ansvaret for avgjørelsen fra seg og over på dere.

En vesentlig del av ansvaret for konsekvensene av

den endelige avgjørelsen ligger derfor på kommunestyret.

KAN SNU

Men det er ikke for sent å snu. Det gjorde dere i Lilaflot-høringen: Et gyldig vedtatt høringssvar ”mot” fra kommunestyret ble da tatt opp til ny behandling flere måneder etter at leveringsfristen var overskredet. Og så ble den motsatte konklusjon, med minimal stemmeovervekt ”for”, ønsket velkommen av KLIF.

Så les, bli klok, og la fornuft, varsomhet, og hensynet til våre barn og barnebarn telle sterkest. Stem en gang til.

Gunnar Reinholdtsen

Naturvernforbundet i Sør-Varanger

finsefondet

STIPENDIUM TIL VERN AV FJELLNATUR

Finsefondets styre vil i 2011 dele ut stipend(er) i størrelsesorden 50 - 300 000 kroner. Alle som faller inn under fondets formål, kan søke.

Søknadsfrist 1. mars 2011.

Les om Finsefondet og hvordan du søker på

www.finsefondet.no

HEMMELIG OPPDRAG

Tomgangsaksjonen

LUFT ER NOE vi alle er avhengig av. Akkurat som vann er det viktig at den er ren for at vi ikke skal bli syke. Du ville vel ikke drukket et glass med møkkete vann? Problemet er bare at vi ikke alltid ser at lufta vi puster inn er møkkete, og vi kan jo heller ikke velge hvilken luft vi skal puste. Derfor er det veldig viktig at vi holder all lufta ren.

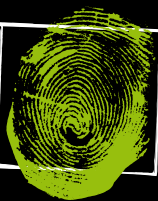
UNØDVENDIG TOMGANGSKJØRING er ulovlig. Bli med ut og vær ekte miljøagent på spionoppdrag. Du bor sikkert i nærheten av en butikk eller skole, hvor det er mange som står på tomgang. Ta på deg godt med klær og ta med tomgangslappene du har klippet ut.

TELL HVOR MANGE biler dere ser på tomgang, og hvor mange dere klarer å stoppe. Om dere er flere miljøagenter kan dere bytte på å ligge i buskene og ta bilder av de andre som stopper biler.

RAPPORTER INN hvor mange biler dere stoppet på www.miljoagentene.no/oppdrag. Her kan du også laste opp bildene deres om dere tok noen.

AGENTSIDER

Miljøagent Ravn

Miljøagenten Ravn er veldig glad i naturen og opptatt av miljøet. Han synes det er viktig å si ifra når han ser at andre gjør ting som er forurensende og skadelig for jordkloden vår.

Ravn smalt døra igjen bak seg.

– Hallo, ropte han mens han sparket av seg støvlene. - Sett støvlene dine i skapet, der de hører hjemme, sa moren, uten en gang å si hallo.

- **Hvor har** du vært? Klokka er jo snart fire, spurte hun.

– Lillebroren din har vært helt umulig i hele dag. Jeg måtte sende ham på rommet, etter at han holdt på å rive ned hele huset med den nye fotballen han fikk til jul. Man kunne tydelig høre at han ikke hadde gitt seg, selv om han var på rommet. Det hørtes ut som om det var full

fotballkamp i etasjen over dem.

– Jeg og Christina laget en snømann på vei hjem fra skolen, men så kom noen av guttene fra niende og kastet snøballer på oss, så vi måtte stikke av, forklarte Ravn.

Plutselig hørte de en lyd det var umulig å ta feil av. Glass knuste. Lyden kom fra akkurat samme sted som fotballkampen de nettopp hadde hørt. Det ble helt stille. Ravn kunne se hvordan moren prøvde å beherske seg, men det var ingen tvil - hun var fly forbannet. Hun løp opp trappen, tre skritt av gangen. Ravn forsøkte å holde følge. Der sto broren i gangen, med fotballen i hendene.

– Det var ikke meg, var det eneste han sa. Nesten hele vinduet var borte, og glassbitene lå strødd over hele gulvet.

– **Slutt og tull!** Nå må du ta ansvar for dine egne handlinger, sa moren. Dette kommer

til å gå ut over ukepengene dine.

– Men..., var det eneste han fikk fram, før moren avbrøt.

– Nå kan du gå og fortelle faren din hva du har gjort. Vi må få fikset vinduet før varmen forsvinner i hele huset.

Ravn så seg omkring i rommet.

– Jeg tror kanskje han snakker sant, sa han med lav stemme. Hva mener du? Det er vel ingen tvil om det, sa moren.

– Vel, jeg tror han er uskyldig, og jeg tror jeg kan bevise det.

Hvorfor tror Ravn at broren er uskyldig?

Send løsningen til:
eirik@miljoagentene.no
innen 9 mars 2011. Da er du med i trekningen av en økologisk t-skjorte fra Miljøagentene!

Løsning på forrige agenthistorie:

Den våte paraplyen i gangen viste at bestemoren måtte ha vært ute i regnværet.

Vinner:

Harald Seland Myhre var en av de skarpe miljøagentene som svarte riktig på forrige agenthistorie, og får tilsendt en t-skjorte i posten.

Økoturisme- priser

Den internasjonale organisasjonen for profesjonelle turisme- og reiselivsbedrifter, med det velklingende navnet Skål International, har delt ut sine økoturisme-priser for 2010. Prisen for turoperatører gikk til Bungle Bungle Bushcamp fra Australia, mens Hotel Crowne Plaza i København fikk prisen for overnattingssted i by. Hotellet er kledd med solcellepaneler, og bruker jordvarme til både oppvarming og kjøling. Økoturisme-messen Reisepavillon i Tyskland, Marriott-hotellene og prosjektet StreetSmart South Africa var blant de andre prisvinnerne.

I 2009 var Choice hotels og Basecamp Explorer Group norske prisvinnere, de eneste fra Norge som har mottatt Skåls økoturismepreis.

Varmen fra alle som passerer Stockholm sentralstasjon brukes nå til å varme opp kontorbygget på andre siden av veien.

FOTO: JANNE MOREN/Flickr.com

Kroppsvarme varmer kontor- bygg

Kroppsvarmen til de 250 000 personene som daglig passerer gjennom Stockholm sentralstasjon, bidrar nå til å varme opp kontorbygget Kungsbrohuset rett over gaten. Det melder BBC. En varmeveksler er installert i stasjonens ventilasjonssystem, og overfører varmen fra stasjonen, som ellers ville ha blitt ventilert rett ut, til vann. Deretter pumpes det varme vannet inn i kontorbyggets oppvarmingssystem.

Like store utslipp som før

Utslippene fra smelteverket i Nikel i Russland, bare 8 kilometer fra den norske grensa og 40 kilometer fra Kirkenes, fortsetter. Ifølge en rapport fra Bellona har ikke utslippene avtatt siden tidlig nittital, og det er verre å få tak i miljøinformasjon fra Russland.

– Den russiske befolkningen i området vet mye mindre om forurensningen nå enn den gjorde på 90-tallet. Vanlige russere får bare skjønnmalte historier og føres bak lyset, sier Kristina Jørgensen, leder for Bellonas Russlands-avdeling.

**En anerkjent og effektiv
oljevernorganisasjon
og pådriver innen
kompetanse og
teknologikutvikling**

FOTO: SHANNON KRINGEN/Flickr.com

Nå kommer det flere stasjoner der du kan plugge inn din elbil.

Flere ladesteder

Norge har nå passert 2600 steder der du kan lade el-bilen din. Det viser tall fra Transnova. De ønsker nå å satse på utbygging av hurtigladestasjoner, som kan lade en bil på rundt 30 minutter.

– Utbygning av ladepunkter er en fremtidsrettet satsning som legger til rette for en økt innfasing av elbiler

og andre ladbare biler. En godt utbygd infrastruktur for lading er helt nødvendig for at vi skal nå våre klimamål for transportsektoren, sier Eva Solvi, prosjektkoordinator for Transnova, i en pressemelding.

Hvis du vil finne en ladestasjon nær deg, kan du sjekke nettsiden www.nobil.no.

NTech Passiv. Aktiv miljøtenking.

NorDan NTech 0,7 Passiv er markedets best isolerte vindu. Det gir lavere energiforbruk og et jevnere, sunnere inneklima. Samtidig vil bygget oppnå bedre energimerking. Vil du gjøre noe aktivt for miljøet – velg Passiv. Det lønner seg både på kort og lang sikt.

SMART I DAG – SMART I MORGEN

 NorDan®

www.nordan.no

* U-verdi angir et vindus evne til å isolere, og måles i W/m²K. NorDan NTech Lavenergi med 2-lags glass har U-verdi på 1,2 og 3-lags glass en U-verdi på 1,0. NorDan NTech Passiv med 3-lags glass har markedets laveste U-verdi på 0,7.

Ettersendes ikke ved varig adresseendring.
Returadresse:
Natur & miljø, Grensen 9b, 0159 Oslo

B-Economique
NORGE

Veien
videre
er et
felles
ansvar

- vi gjenvinner batterier

Nygren Design as

BATTERIRETUR®

Vi gjenvinner batterier

www.batteriretur.no